

Taina Kivari & Tanja Tuorila

NAISIASIAKKaidEN KOKEMUKSIA MARAK-TYÖMENETelmäSTÄ OULUSSA

”Se on meille niin tärkeää, että pysyy hengissä”

NAISIASIAKKAIEN KOKEMUKSIA MARAK-TYÖMENETELMÄSTÄ OULUSSA

”Se on meille niin tärkeää, että pysyy hengissä”

Taina Kivari & Tanja Tuorila
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma

Tekijät: Kivari, Taina & Tuorila, Tanja

Opinnäytetyön nimi: Naisiasiakkaiden kokemuksia MARAK-työmenetelmästä Oulussa

Työn ohjaajat: Kiviniemi, Liisa & Rautio, Päivi

Työn valmistuslukumäärä ja -vuosi: Syksy 2014

Sivumäärä: 60 + 11 liitesivua

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla parisuhdeväkivaltaa kokeneiden MARAK-työryhmän asiakkaana olleiden naisten kokemuksia MARAK-työmenetelmästä. Tutkimuksen tavoitteena on antaa MARAK-työryhmälle asiakkaiden kokemukseen perustuvaa tietoa työryhmän toiminnan kehittämiseen sekä lisätä tietoisuutta MARAK-työmenetelmästä. Tietoisuus edistää parisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden naisten mahdollisuutta saada apua sekä nostaa esiin nimenomaan naisiin kohdistuvan väkivallan suurta osuutta tilastoissa.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilta haastatteleamalla kahta Oulun MARAK-työryhmässä mukana ollutta naisasiakasta. Aineisto analysoitiin teoretistä tietoa apuna käyttäen.

Haastateltavat kokivat väkivallan puheeksiottamisen ja riskinarviointikyselyn hyvänä herätyksenä omalle tilanteelleen. Varsinainen MARAK-työryhmä jäi asiakkuuden aikana etäiseksi. Haastateltavat kokivat kuitenkin saaneensa paljon tukea ja apua työryhmältä asiakkuutensa aikana. Oulun MARAK-työryhmän tekemän turvasuunnitelman sisältämät ehdotukset ja suositukset koettiin hyödyllisiksi ja turvallisuuden kannalta olennaisiksi asioiksi.

Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan todeta, että haastateltavien turvallisuus on tällä hetkellä paljon parempi kuin ennen MARAK-työryhmän asiakkuutta. MARAKin näkyvyyden ja tietoisuuden lisäämistä kuitenkin kaivattiin. Se koettiin tärkeäksi sekä tiedon jakamisen että henkisen tuen näkökulmasta. Kehittämistarpeita MARAK-työmenetelmässä ovat muun muassa riskinarviointilomakkeiden tulkinnanvaraisuuden vähentäminen sekä asiakkaalle jaettavan kirjallisen materiaalin laatiminen.

Asiasanat: parisuhdeväkivalta, naisiin kohdistuva väkivalta, riskinarviointi, MARAK, moniammatillinen yhteistyö, väkivallan vähentäminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
School of Health and Social Care

Authors: Kivari, Taina & Tuorila, Tanja

Title of thesis: Women experiences with the MARAK work method in Oulu

Supervisors: Kiviniemi, Liisa & Rautio, Päivi

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2014

Number of pages: 60

pages and 11 pages of appendices.

These thesis describe the experiences of women from the MARAK workgroup who have suffered domestic violence with the risk assessment method. The goal of the study is to give to the MARAK work group new tools to develop MARAK concept further based on the participant experiences. Another goal of the study is to increase awareness of the MARAK method and through it, to provide help to victims of domestic violence as well as underlined that a great portion of the victims are women.

The work is qualitative. The material was collected by semi-structured theme interviews of two women from Oulu's MARAK work group. The results were analyzed with the help of theoretical information.

The subjects interviewed found the MARAK risk assessment questionnaire to be an eye opener helping them to understand their own situation better. Although, being a part of the MARAK work group felt somehow distant for the interviewees, they felt to have received support and help from the work group. The women found the safety plans and recommendations provided by the MARAK group both useful and supportive for their safety.

The results of the study indicate that the interviewee's safety is at the moment better than before they became part of the MARAK work group. The visibility and awareness was found to need improvement from the point of view of information dissemination and support according to the women interviewed. The MARAK work process needs to be developed in several aspects, for example by reducing the number of ambiguous questions in the risk assessment questionnaire and by providing written material for the participants.

Keywords: domestic violence, violence against women, risk assessment, MARAC, multiprofessional work/ multi-agency initiatives, violence reduction

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
1 TAUSTAA.....	7
2 PARISUHDEVÄKIVALTA NAISEN KOKEMANA.....	10
2.1 Parisuhdeväkivallan ilmenemismuodot.....	10
2.2 Parisuhdeväkivallan sukupuolistuminen.....	11
2.3 Parisuhdeväkivalta uhrin näkökulmasta.....	12
3 MONIAMMATILLINEN RISKINARVIOINTIKOKOUS (MARAk) ANTAA APUA VÄKIVALLAN UHRILLE.....	15
3.1 MARAK:n matka Englannista Suomeen.....	15
3.2 MARAK työmenetelmänä.....	15
3.2.1 Tavoitteet.....	15
3.2.2 MARAK-prosessin eteneminen käytännössä.....	16
3.2.3 Työryhmän tapaamis- ja toimintakäytännöt.....	18
3.3 MARAK- työmenetelmän käyttö Oulun kaupungissa.....	19
3.4 Arvioinnit MARAKin toimivuudesta Englannissa ja Suomessa.....	20
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	22
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	24
5.1 Tutkimusmenetelmä.....	24
5.2 Tutkimukseen osallistujat.....	26
5.3 Aineistonkeruu.....	27
5.4 Aineiston analysointi.....	28
5.5 Eettisyys ja luotettavuus.....	29
5.6 Aikataulu.....	32
6 TUTKIMUSTULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU.....	33
6.1 Kokemukset väkivallan puheeksiottamisesta.....	33
6.2 Kokemukset asiakkuuden aloittamisesta.....	34
6.3 Kokemukset tukihenkilötoiminnasta sekä tiedonkulun toimivuudesta ja riittävydestä.....	37
6.4 Kokemuksia turvallisuussuunnitelman vaikutuksista arkeen.....	38
6.5 Haastateltujen kehittämisideoita MARAK-työmenetelmään liittyen.....	41
6.6 Tulosten tarkastelu.....	42
7 POHDINTA.....	46

7.1 Jatkotutkimusmahdollisuudet.....	52
8 LÄHTEET.....	53
LIITTEET	61

1 TAUSTAA

Läheisväkivalta on ongelma, joka liittyy monen ihmisen arkipäivään: niin lapsen, naisen kuin miehenkin. Joka kolmas henkirikos Suomessa liittyy läheisväkivaltaan. Läheisväkivalta voi kohdata riippumatta koulutus-, ikä- tai sosiaaliryhmästä. Vain pieni osa läheisväkivallasta tulee poliisiin tietoon, koska ilmiötä salataan. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013a, hakupäivä 5.11.2013.) Yksi läheisväkivallan muoto on parisuhdeväkivalta. Parisuhdeväkivallasta puhuttaessa väkivallan tekijä ja uhri ovat parisuhteessa keskenään. Parisuhdeväkivalta on yksi yleisimmistä naisten kohtaamista väkivallan muodoista. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2002, 109.)

Tuoreen kansainvälisen tutkimuksen mukaan yksityisten ihmisten välisissä väkivaltaisuuksissa, sisältäen läheisväkivallan, kuolee noin yhdeksän kertaa enemmän ihmisiä kuin sodissa. Kaikista parisuhteessa elävistä naisista noin 30% kokee parisuhdeväkivaltaa elämänsä aikana ja 43% henkirikoksista, joiden uhrina on nainen, on tekijänä ollut uhrin entinen tai nykyinen puoliso. Naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ei tulisi tutkimuksen mukaan nähdä pelkästään yksityisenä asiana vaan rikoksena ihmisyyttä vastaan sekä kansanterveyteen liittyvänä huolenaiheena. Naisiin kohdistuvalla väkivallalla voi olla yksilökohtaisten seurausten (fyysiset ja psyykkiset sairaudet ja kivut, pelkotilat) lisäksi myös kansantaloudellisia seurauksia. Väkivallan seurauksena nainen ei välttämättä kykene olemaan työmarkkinoiden käytettävissä, joka isommassa mittakaavassa rajoittaa talouskasvua ja heikentää yleistä kehitystä. Läheisväkivallan vaikutukset saattavat ulottua myös seuraavaan sukupolveen, esimerkiksi lasten alhaisena syntymäpainona. Lisäksi vanhempiensa välistä väkivaltaa todistaneille lapsille on todennäköisempää joutua myöhemmin parisuhdeväkivallan uhriksi (tyttöillä) tai tekijäksi (pojilla). (Hoeffler & Fearon 2014, 1, 4, 20, hakupäivä 17.11.2013.) Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) Tunnista, turvaa ja toimi (2008)-selvityksen mukaan Suomessa on 100 000 naista vuosittain puolisonsa seksuaalisen tai fyysisen väkivallan tai sillä uhkailun kohteena (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:9, 36, hakupäivä 17.11.2013). Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo myös se, että Suomen hallitus on laatinut vuosille 2010 – 2015 naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman, jonka työtä ohjaavissa eri ministeri- ja virkamiestyöryhmissä ovat edustettuina useat eri ministeriöt, muun muassa oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä ulkoasiainministeriö (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 9-14).

Väestöliiton mukaan Suomessa parisuhdeväkivallan uhreista 90% on naisia ja viidesosassa parisuhteista nainen (15 vuotta täyttänyt) on kokenut fyysistä väkivaltaa tai sillä uhkailua (Väestöliitto 2013b, hakupäivä 12.1.2014). Väestöliiton tekemissä kyselyissä ilmenee, että osalla naisuhreista väkivalta on jatkunut parisuhteessa jopa useita vuosia ja että väkivaltaa oli usein jo ennen avo- tai avioliittoa, naisen ollessa raskaana tai lasten aivan pieniä. Kyselyt kertovat myös väkivallan vakavoitumisesta vuosien myötä. (Väestöliitto 2013a, hakupäivä 11.1.2014.)

Tilastojen mukaan Suomessa noin 20% naisista elää väkivaltaisessa parisuhteessa (Piispa 2006, hakupäivä 4.12.2013). Kaikesta poliisin tietoon vuonna 2007 tulleesta väkivallasta 12% oli perheväkivaltaa, josta naisiin kohdistuvaa 9% (Salmi, Lehti, Siren, Kivivuori & Aaltonen 2009, hakupäivä 4.12.2012). Suomessa vuonna 2009 kuoli 25 naista parisuhdeväkivallan seurauksena (Piispa 2011, 29). Näiden tilastojen valossa MARAK on parisuhdeväkivallan uusiutumista estävänä työmenetelmänä merkittävä ja huomionarvoinen tutkimuksen aihe.

MARAK-työmenetelmässä (MARAK=moniammatillinen riskinarviointikokous) keskeistä on väkivallan uhrin tunnistaminen, lomakkeen avulla tehtävä riskinarviointi sekä turvasuunnitelma, jonka on laatinut moniammatillinen työryhmä (RTN 2013, hakupäivä 5.11.2013). Suomessa MARAK on käytössä yhdellätoista eri paikkakunnalla (Piispa & Lappinen 2014, 10). Oulussa MARAK-työryhmä on toiminut syksystä 2010 lähtien (Piispa, Tuominen & Ewalds 10/2012, 5,12-13, hakupäivä 5.11.2013). Toimintaa on tutkittu valtakunnallisesti Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimesta MARAK-pilottihankkeen aikana (2010-2011) sekä 2014 valmistuneessa arviointiraportissa. Oulussa MARAK on toiminut yhtenä pilottikaupungeista ja Oulun työryhmä on myös kaikista Suomen MARAK-työryhmistä moniammatillisesti laajin. (Piispa ym. 10/2012, 13, 18, hakupäivä 5.11.2013; Piispa & Lappinen 2014.)

Oulun MARAK-työryhmän asiakkuuksista suurin osa on ollut naisia. Oulun MARAK-työryhmällä on koko toimintansa aikana syksystä 2010 lähtien, ollut 64 asiakastapausta, joista kolme on ollut miehiä (Pirilä 2013a, luento 19.9.2013; Pirilä 2013b, 20, hakupäivä 15.11.2013). Ilmiön voimakkaan sukupuolistuneisuuden vuoksi tutkimuksen näkökulmaksi valittiin nimenomaan naispuoliset asiakkaat ja heidän kokemuksensa MARAK-työmenetelmästä.

Asiakkaiden kokemuksia MARAKista ei ole juurikaan tutkittu, THL:n valtakunnallisia tutkimuksia lukuun ottamatta. Oulun työryhmän puheenjohtajan Siskomaija Pirilän mukaan Oulun MARAK-työryhmä olisi erittäin kiinnostunut kuulemaan nimenomaan oululaisten asiakkaiden kokemuksia

työryhmän toiminnasta. Keskusteluissa Pirilän kanssa tuli esiin myös muita mahdollisia tutkimusnäkökulmia, muun muassa MARAKin tunnettuus peruspalveluiden parissa sekä toisaalta työryhmän toiminta työryhmän jäsenten näkökulmasta. Tutkimuskohteeksi päätettiin valita kuitenkin väkivallan uhrin eli työryhmän asiakkaat, koska asiakkaiden kokemukset ovat Oulun MARAKin kehittämisen kannalta arvokkaita. MARAKin kehittämisestä taas hyötyvät jatkossa myös tulevat työryhmän asiakkaat. Myös henkilökohtaisesti halusimme tuoda esiin tutkimuksessamme nimenomaan työryhmän asiakkaan eli parisuhdeväkivallan uhrin näkökulmaa. Kyseinen näkökulma tuntui tulevan sosionomin ammattimme kannalta läheisimmältä muun muassa sen vuoksi, että tulemme mahdollisesti tulevaisuudessa tekemään yksilötyötä väkivallan uhrien kanssa. Tutkimuksemme on näin ollen myös yksi tärkeä oppimiskokemus itsellemme tulevina sosiaalialan ammattilaisina.

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla, millaisia kokemuksia parisuhdeväkivaltaa kokeneilla MARAK-työryhmän asiakkaana olleilla naisilla on MARAK-työmenetelmästä. Tutkimuksen tavoitteena on antaa MARAK-työryhmälle tietoa kehittää edelleen työryhmän toimintaa asiakkaiden kokemusten perusteella sekä lisätä tietoisuutta MARAK-työmenetelmästä. Tietoisuus edistää parisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden naisten mahdollisuutta saada apua sekä nostaa esiin nimenomaan naisiin kohdistuvan väkivallan suurta osuutta tilastoissa. Tutkimuksen avulla selvitetään, mikä työssä on toimivaa ja toisaalta, onko työskentelyssä jotain sellaista, joka asiakkaalle näyttäytyy mahdollisesti ajan ja resurssien tuhlauksena. Keskeistä on saada näkyville asiakkaan näkökulma moniammatillisen työtavan hyödyistä heidän elämäänsä. Asiakkailta saatu kokemusperäinen tieto luo ammattilaisille avuksi yhden näkökulman, jonka pohjalta MARAK-työmenetelmää voidaan kehittää.

2 PARISUHDEVÄKIVALTA NAISEN KOKEMANA

Naiseen kohdistuvan väkivallan tekijänä on yleensä oma kumppani tai joku muu läheinen. Parisuhdeväkivalta on läheisväkivallan yleisin muoto ja sen kohteena on useimmiten nainen. Parisuhdeväkivalta jaotellaan usein fyysiseen, seksuaaliseen ja henkiseen väkivaltaan, lisäksi voidaan ilmenemismuotona tunnistaa myös taloudellista ja hengellistä väkivaltaa. Väkivallan tunnistamisen helpottamiseksi on käytetty ns. Hearnin luokittelua, joka nimeää neljä väkivallan tunnusomaisinta merkkiä eli fyysinen tai muu voimankäyttö, vahingon tuottaminen, väkivaltaa kohdanneen tunne sen vahingollisuudesta/loukkaavuudesta sekä se, että teot tai toiminnan on joku kolmas taho (esim. oikeusviranomainen) todennut väkivallaksi. (Marttala 2011, 38-39; Naisten linja 2013, hakupäivä 24.11.2013.)

Fyysinen väkivalta on edellä mainitun väkivallan eri muodoista helpoiten tunnistettavissa, mutta henkinen väkivalta ja häpäiseminen ovat silti usein uhrille sietämättömämpiä. Parisuhdeväkivaltaan kuuluu usein tekojen toistuvuus, väkivallan eri muotojen yhdistyminen eli väkivaltaa esiintyy parisuhteessa eri muodoissaan, sekä häpeä. Parisuhdeväkivalta voi pahimmillaan ja pitkään jatkuessaan myös näyttäytyä uhrille normaalina parisuhteeseen kuuluvana asiana, jolloin uhria on entistä vaikeampi saada avun piiriin. (Marttala 2011, 40-41.)

2.1 Parisuhdeväkivallan ilmenemismuodot

Parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa on luokiteltu monella eri tavalla. Väkivallan muoto vaihtelee esimerkiksi sen mukaan, kuinka kauan väkivaltaa on kestänyt, kuinka kontrolloivaa tai alistavaa väkivalta on ollut, mitä on väkivallan taustalla ja miten väkivalta on vaikuttanut uhuriin (Piispa 2011, 23). Piispa luonnehtii parisuhdeväkivaltaa seuraavasti: *episodi menneisyydestä* (lievää väkivaltaa, ei juurikaan vahinkoja tai vammoja), *lyhyt väkivallan historia* (erityisesti nuorten naisten kokemaa vakavaa väkivaltaa, jota on kestänyt muutaman vuoden ja joka edelleen jatkuu), *henkinen piina* ja *parisuhdeterrori*. Näistä kaksi ensimmäistä olivat selvästi yleisempiä, mutta kaksi jälkimmäistä seurauksiltaan selvästi vakavampia, vaikkakin harvinaisempia (Piispa 2004, 25-26, hakupäivä 5.12.2013). Sosiaali- ja terveysministeriö mainitsee naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmassaan Johnsonin ja Ferraron luokittelusta, jossa parisuhteissa tapahtuvassa väkivallassa nähdään neljä eri muotoa: *lähisuhdeterrori*, *väkivaltainen puolustautuminen kumppanin väkivaltaa ja kontrollia vastaan*, *tilanneväkivalta* ja

molemminpuolinen väkivaltainen kontrolli. Myös tässä luokittelussa *lähisuhdeterrori* katsotaan vakavimmaksi väkivallan muodoksi. *Lähisuhdeterrorissa* uhri on alistetuin ja huonoimmassa asemassa, väkivalta vakavoituu ajan myötä ja seuraukset ovat myös vakavia (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, hakupäivä 18.11.2013).

Ensi- ja turvakotien liitto määrittelee läheisväkivaltaa konkreettisemmin, sen ilmenemismuotojen kautta. Liitto on lähestynyt parisuhteissa tapahtuvan väkivallan monimuotoisuutta jakamalla sen fyysiseksi, henkiseksi tai seksuaaliseksi väkivallaksi. Taloudellinen, sosiaalinen ja uskonnollinen väkivalta voidaan joko nimetä erikseen tai katsoa sisältyväksi henkiseen väkivaltaan. *Fyysinen* väkivalta, esimerkiksi kuristaminen, potkiminen tai hakkaaminen, on näistä usein helpoiten tunnistettavissa, varsinkin jos siitä jää jälkiä. Vakava fyysinen väkivalta voi johtaa pahimmillaan kuolemaan. *Henkinen* väkivalta voi olla verbaalista alistamista eli nimittelyä tai nolaamista julkisesti, fyysisellä väkivallalla uhkailua tai erityyppistä kontrollointia, joka liittyy esimerkiksi liikkumiseen, mielipiteiden ilmaisuun tai pukeutumiseen. Henkinen väkivalta voi olla myös taloudellista alistamista. Fyysiseen väkivaltaan liittyy aina henkistä väkivaltaa. Pelossa eläminen ja väkivallan alituisen uhan aiheuttama henkinen tuska ja pelko ovat parisuhdeväkivallan merkittävimmät ja yleisimmät oireet. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013b, hakupäivä 5.12.2013.)

Erityisesti parisuhteissa tapahtuvassa väkivallassa on nähtävissä seksuaalisuuden ja väkivallan yhteenkietoutuminen. Yhteenkietoutuma on monimutkainen ja monimuotoinen ja sitä on usein vaikea kieltää tai paeta. Kun tähän lisätään vielä rakkaus, on se myös tehokas tapa puolustella väkivaltaa. Parisuhdeväkivalta voidaan tulkita näin luonnollisena ”tunteiden valitettavana ylilyöntinä”, joka kuuluu eroottis-romanttiseen rakkauteen. (Husso 2003, 121.) Seksuaalisessa väkivallassa (raiskaus, seksiin pakottaminen) on aina kysymys henkisestä ja fyysisestä väkivallasta (Ensi- ja turvakotien liitto 2013b, hakupäivä 5.12.2013). Seksuaalinen väkivalta voi olla myös ei-toivottua seksuaalista koskettelua tai pakottamista seksuaaliseen tekoon manipuloimalla tai uhkailemalla (Naisten linja 2013, hakupäivä 24.11.2013).

2.2 Parisuhdeväkivallan sukupuolistuminen

Vuonna 2007 tuli poliisiin tietoon yhteensä 2740 parisuhteissa tapahtunutta eriasteista pahoinpitelyä. Näistä 86% tapauksessa uhri oli nainen. Samana vuonna parisuhteissa kirjattiin poliisiin mukaan tapahtuneeksi 167 törkeää pahoinpitelyä tai henkirikoksen yritystä, joista 62% tapauksista uhrina oli nainen. Naisuhritutkimuksen mukaan vuonna 2005 viidennes naisista oli

joutunut vähintään kerran nykyisen avo- tai aviopuolison taholta fyysisen tai seksuaalisen väkivallan uhriksi. (Hautanen 2012, hakupäivä 18.11.2013.) Fyysistä väkivaltaa käyttävät sekä miehet että naiset, mutta kun tekijänä on mies ja uhri on nainen, ovat fyysiset seuraukset vakavammat. Tällöin vammautumisriski on seitsenkertainen verrattuna siihen, että tekijänä on nainen. Naiseen kohdistunut miehen tekemä lieväkin väkivalta on puolestaan psyykkisesti vahingollisempaa, kuin naisen tekemä väkivalta miestä kohtaan, koska naiset ovat herkempiä väkivaltilanteille ja siksi traumatisoituvat herkemmin. Miehet ovat usein myös fyysisesti voimakkaampia kuin naiset. (Säävälä, Nyqvist & Salonen 2006, 24-25.) Koska naisiin kohdistuvan väkivallan määrä on tilastollisesti yhteiskunnassamme merkittävä ja sen seuraukset vakavammat, painottuu tämä tutkimus nimenomaan naisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan.

Miesten naisiin kohdistama fyysinen väkivalta synnyttää pelon ilmapiirin, mitä ei tapahdu naisen käyttäessä väkivaltaa miestä kohtaan (Heikkilä 2010, 12,18, hakupäivä 8.12.2013). Miehet haluavat usein kontrolloida puolisonsa seksuaalikäyttäytymistä väkivallan avulla, koska katsovat omistavansa naisen seksuaalisuuden. Ajattelumalli pohjautuu evoluutiokriminologiaan, jonka mukaan mies ei voi koskaan olla varma isyydestään suhteessa syntyvään lapseen ja siksi kokee mustasukkaisuutta ja tarvetta kontrolloida puolison seksuaalisuutta, joka taas pahimmillaan voi johtaa väkivaltaisiin tekoihin. (Kivivuori 2013, 66-67.) Naisiin kohdistuva väkivalta on piiloväkivaltaa, joka tulee harvemmin viranomaisten tietoon. Miehet joutuvat väkivallan uhreiksi useimmiten julkisilla paikoilla, naiset taas kodeissa ja työpaikoilla. (Hautanen 2012, hakupäivä 18.11.2013.)

Naisiin kohdistuva väkivalta aiheuttaa vakavaa vahinkoa uhrin fyysiselle ja henkiselle terveydelle, perheelle sekä läheisille sosiaalisille suhteille. Jos väkivalta on jatkunut pitkään, se voi vaikuttaa myös taloudelliseen turvallisuuteen ja asumisoloihin, osittain pitkien työpoissaolojen vuoksi. Tyypillisesti naisiin kohdistuva väkivalta vaikuttaa laajasti uhrin elämään. Ilman yhteiskunnan tukea uhrin on usein vaikea selviytyä em. muutoksista tai päästä irti väkivaltaisesta parisuhteesta. (Riski 2009, hakupäivä 8.12.2013.)

2.3 Parisuhdeväkivalta uhrin näkökulmasta

Väkivaltaa tulisi tarkastella myös sen uhrille ja ympäristölle koituvien seurausten kautta. Kokemus väkivallan uhriksi joutumisesta ja sen todistaminen yksinkertaisesti vahingoittavat ihmisiä ja heidän välisiä suhteita. Siksi kaikilla uhreilla ei ole voimia hakea apua. (Ronkainen 2008,

hakupäivä 8.12.2013.) Uhrilla saattaa väkivallan seurauksena tulla pelon sekä häpeän ja syyllisyyden tunteita. Lisäksi uhri usein syyttää itseään ja hänen on vaikea kertoa tapahtuneesta, joka myös osaltaan vaikeuttaa avun hakemista. Henkisen väkivallan uhri voi kärsiä lisäksi ahdistuksesta. (Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöryhmä 2012, 7, hakupäivä 19.12.2013.)

Parisuhdeväkivallan seurauksena uhrilla voi olla fyysisiä ja psykosomaattisia oireita, muutoksia käyttäytymisessä, ihmissuhteissa, tunne-elämässä, persoonallisuuden piirteissä sekä terveydentilassa. Parisuhdeväkivaltaa kokeneella itsearvostus on saattanut romahtaa, hän ei pysty luottamaan muihin ihmisiin ja elämää hallitsee pelko, syyllisyys ja häpeä. Uhrilla ei välttämättä ole enää pitkän väkivallan kierteen seurauksena kykyä ja mahdollisuuksia tehdä valintoja tai arvioida niitä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013c, hakupäivä 24.11.2013.)

Kun parisuhdeväkivaltaa kokenut asiakas (nainen) yrittää irtaantua väkivaltaisesta parisuhteesta, kuuluu prosessiin ambivalenssivaihe jolloin nainen jää pohtimaan, lähteäkö suhteesta kuitenkaan vai ei. Työntekijää tämä vaihe saattaa turhauttaa. Asiakasta tulee silti tukea, mitä hän sitten päättääkin. Asiakas tarvitsee paljon aikaa päätöksentekoon. Parisuhdeväkivallasta selviytyminen on ajallisesti pitkäkestoinen prosessi. Ratkaisun tekemistä vaikeuttaa parisuhteen moniulotteisuus, sillä parisuhteessa on usein muutakin kuin väkivaltaa. Päättäessään lähteä tai jäädä parisuhteesta/-suhteeseen asiakas joutuu miettimään asiaa myös esimerkiksi taloudelliselta, seksuaaliselta ja lasten kasvatuksen kannalta. Lisäksi hänen on otettava huomioon emotionaalinen ja sosiaalinen puoli, esimerkiksi suhteet yhteisiin ystäviin. (Korkeela-Leppälä 2001, 25-29.) Parisuhdeväkivaltaa kokeneen sosiaalinen toimintakyky voi heikentyä (Naisten linja 2013, hakupäivä 24.11.2013) ja kotona koettu väkivalta saattaa murtaa ja muuttaa arjen toimintoja myös siten, että se vaikuttaa naisen toimintakykyyn äitinä (Nousiainen 2013, 85).

On syytä muistaa, että lähteminen väkivaltaisesta parisuhteesta ei kuitenkaan välttämättä ratkaise ongelmaa. Eron jälkeen väkivalta ei välttämättä lopu, pikemminkin väkivallan riski voi kasvaa. Piispan tekemän tutkimuksen mukaan miehistä, jotka olivat jo parisuhteen aikana väkivaltaisia, puolet jatkoivat väkivaltaista käyttäytymistä puolisoaan kohtaan eron tai erilleen muuton jälkeen. Kymmenesosa miehistä, jotka eivät parisuhteen aikana olleet väkivaltaisia, aloittivat väkivallalla uhkailun ja häirinnän eron jälkeen. (Piispa 2006, hakupäivä 4.12.2013.)

Parisuhdeväkivalta voi sen kokijalle olla traumatisoiva tilanne, joka aiheuttaa voimakkaita reaktioita. Ihmisen maailmankuva tai kuva elämisen luonteesta saattaa muuttua jo yhden

voimakkaan kokemuksen seurauksena ja myös persoonallisuus voi muuttua. Terve ihminen uskoo yleensä, että ihmiset ovat arvokkaita, elämä on tarkoituksenmukaista ja maailma on hyvä. Traumatisoivan tapahtuman seurauksena ihmisen uskomusjärjestelmä järkkyy ja ihminen menettää hallinnantunteensa. (Traumaterapiakeskus 2013, hakupäivä 11.1.2014; Nettiturvakoti 2014a, hakupäivä 19.1.2014.) Traumatisoitumisen seurauksia ovat esimerkiksi toivottomuuden tunteet ja itsetunnon mureneminen, minäkäsityksen muuttuminen ja heikentynyt aloitekyky. Traumatisoituminen voi ilmetä muistikuvien hajanaisuutena tapahtumista ja pyrkimyksenä pitää ajatuksiin tunkeutuvat muistot pois mielestä sekä tunnekontaktin puuttumisena omiin kokemuksiin. (Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöryhmä 2012, 7, hakupäivä 19.12.2013.) Myös keskittymiskyky voi heikentyä ja uhri saattaa olla koko ajan ikäänkuin hälytystilassa, odottaen seuraavaa väkivaltatilannetta. Uhri saattaa menettää itsekunnioituksensa ja ajatella, että häneen kohdistunut väkivalta on oikeutettua ja sen vuoksi häpeää itseään. (Traumaterapiakeskus 2013, hakupäivä 11.1.2014; Nettiturvakoti 2014a, hakupäivä 19.1.2014.)

Väkivaltarikos, myös parisuhteessa tapahtuva, täyttää traumaattisen tilanteen tunnusmerkit. Tällaiset tilanteet ovat uhrin kannalta yllättäviä tapahtumia ja uhri kokee tilanteet fyysisesti tai psyykkisesti uhkaavina. Vakavien väkivaltarikosten seuraukset voivat näkyä uhrin elämässä monella tasolla, joko välittömästi tapahtuneen jälkeen tai myöhemmin. Seuraukset voivat olla fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia tai taloudellisia. Traumaattisen kokemuksen syntyminen on ensisijaisesti fyysinen tapahtuma, keho valmistautuu taistelemaan tai puolustautumaan uhkaavassa tilanteessa. Jos ihminen ei pysty pakenemaan, hän lamaantuu, eikä pysty puolustautumaan vaikka haluaisi. Väkivallalla voi olla myös välittömiä ja näkyvämpiä fyysisiä seurauksia, kuten ruhjeet, mustelmat ja jopa vammautuminen tai kuolema. Lisäksi uhrilla voi olla traumasta johtuvia fyysisiä oireita, joille on hankala löytää syytä. Myös tunteet voivat ilmetä fyysisesti psykosomaattisina oireina, esimerkiksi pelko- ja jännitystilat puristavana tunteena kurkussa. Uhri kokee tyypillisesti väkivaltatilanteen jälkeen häpeää, turvattomuutta, pelkoa, ahdistusta sekä syyllisyyttä ja vihaa. Uhri voi pyrkiä palauttamaan hallinnan tunteen itselleen, ajatellen olleensa itse syyllinen tapahtuneeseen. Uhri saa näin valheellisen kokemuksen siitä, että olisi pystynyt vaikuttamaan tapahtumiin, jos itse vain olisi käyttäytynyt toisin. Vihan tunteita voi olla vaikea käsitellä, kun viha kohdistuu läheiseen ihmiseen ja uhri tavallisesti kanavoikin vihan tunteet muualle, joko muihin ihmisiin, viranomaisiin (miksi kukaan ei auttanut?) tai itseensä. (Hintikka 2011, 21-34.)

3 MONIAMMATILLINEN RISKINARVIOINTIKOKOUS (MARA) ANTAA APUA VÄKIVALLAN UHRILLE

MARAK:ssa keskeistä on väkivallan uhrin tunnistaminen, lomakkeen avulla tehtävä riskinarviointi sekä turvasuunnitelma, jonka on laatinut moniammatillinen työryhmä. Englannissa käytössä olevan MARAC:n pohjalta muokattiin MARAK-työmenetelmä Suomeen sopivaksi. Aloitte kokeiluun Suomessa tuli sosiaali- ja terveysministeriön asettamalta lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn poikkihallinnolliselta virkamiesryhmältä. Suomessa oli jo aikaisemmin esitetty tarvetta useissa valtionhallinnon ohjelmissa väkivallan vähentämiseen ja riskinarvioinnin menetelmän käyttöönottoon. (Piispa, Tuominen & Ewalds 10/2012, 7; RTN 2013, hakupäivä 5.11.2013.)

3.1 MARAK:n matka Englannista Suomeen

MARAC (Multi-Agency Risk Assessment Conference)- työmenetelmä on kehitetty Englannin Cardiffissa vuonna 2003, josta se on myöhemmin levinnyt laajasti Iso-Britanniaan (Rikoksantorjuntaneuvosto 2013, hakupäivä 15.11.2013). Vuonna 2009 perustettiin Suomeen hankkeen ohjausryhmä, joka järjesti aloitusseminaarin ”Väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen”. Seminaarin jälkeen käytiin lähtökeskustelu hankkeesta, missä päädyttiin kokeilemaan MARAC:a. Nimi on sittemmin muotoutunut suomalaisittain MARAK:ksi. Menetelmää lähdettiin kokeilemaan pilottihankkeella Suomessa vuonna 2010. Kokeilu toteutettiin 1.10.2010-30.9.2011 välisenä aikana kolmella paikkakunnalla: Helsingissä, Päijät-Hämeessä ja Oulussa. (Piispa ym. 10/2012, 7, 12, hakupäivä 15.11.2013.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL) vastasi kokeilun toteuttamisesta ja arvioinnista. Erytishuomio kiinnitettiin siihen, missä määrin uhrin turvallisuustilanne paranee MARAKin myötä ja lisäksi moniammatillisen työskentelyn arviointiin. (Rikoksantorjuntaneuvosto 2013, hakupäivä 15.11.2013.)

3.2 MARAK työmenetelmänä

3.2.1 Tavoitteet

MARAKin tavoitteena on, että tunnistetaan vakavan parisuhdeväkivallan uhrit, parannetaan aikuisten väkivallan uhrien turvallisuutta sekä verkostoidutaan lasten ja väkivallan tekijöiden

parissa työskentelevien toimijoiden kanssa. Toiminta perustuu toiminnan huolelliseen suunnitteluun sekä tietojenvaihtoon. Tukihenkilötoiminta on tärkeä osa toimintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että uhrille järjestetään tukihenkilö, joka välittää tietoa uhrilta MARAK-työryhmälle ja toisinpäin sekä tukee uhria turvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisessa. (THL 2012, 2, hakupäivä 8.11.2013.)

Tukihenkilön tehtäviin kuuluu toimia uhrin edustajana MARAK-käsittelyssä tuoden uhrin mielipiteet ja näkemykset esille. Tukihenkilö keskustelee ennen kokousta uhrin kanssa selvittäen myös mahdolliset uhka- ja riskitekijät, toimien yhteyshenkilönä uhrin ja eri toimijoiden välillä. Tukihenkilön tehtäviin kuuluu myös uhrin motivointi ja erilaisten tukipalveluiden tarjoaminen hänelle (mm. apu rikosprosessiin). Tukihenkilö kulkee uhrin rinnalla koko prosessin ajan, huolehtien samalla siitä, että asiakas sitoutuu mahdollisimman hyvin hänelle laaditun turvasuunnitelman toteuttamiseen. (THL 2013b, 30, hakupäivä 15.11.2013.) Tukihenkilötoimintaan tarvitaan aina asiakkaan lupa: hänen luvallaan välitetään tiedot rikosuhripäivystykseen tukihenkilön saamiseksi (THL 2013c, 25, hakupäivä 11.1.2014.).

Yleisenä tavoitteena työmenetelmässä on, että uhri saa tarvitsemansa avun viranomaisilta/ammattilaisilta yhdellä ilmoituksella mahdollisimman nopeasti sekä yksinkertaisesti ja että parisuhdeväkivalta ja sen uhka loppuu (THL 2013a, hakupäivä 8.11.2013). Riskinarviointimenetelmillä kerättyjen tietojen avulla voidaan myös paremmin tarjota uhrille niitä palveluja, joita hän tarvitsee juuri siinä tilanteessa (Piispa ym. 10/2012, 7, hakupäivä 5.11.2013).

Riskinarvioinnilla pyritään selkeästi estämään uusien väkivaltatekojen tapahtuminen ja tästä saavutettu hyöty näkyy myös säästettyinä resursseina esimerkiksi poliisissa. Moniammatillisten riskinarviointimenetelmien kautta pyritään myös lisäämään lähisuhdeväkivallan parissa työskentelevien työntekijöiden tietoutta tekijöistä, joita voidaan pitää vaarallisina. (Piispa ym. 10/2012, 7, hakupäivä 5.11.2013.)

3.2.2 MARAK-prosessin eteneminen käytännössä

MARAK-prosessi käynnistyy puheeksiottamisella ja väkivallan uhrin tunnistamisella vaiheessa 1 (kuvio 1). Asiakkaalle tehdään ensin kolme suodatinkysymystä, joiden perusteella arvioidaan kartoituskysymysten tarve (liite 1). Lomake on väkivallan kartoittamisen väline, joka täytetään kaikkien parisuhdeväkivallan uhrien kanssa. Lomakkeen täyttämisen kynnyks on oltava hyvin

alhainen. Vaikka keskustelun ja lomakkeen täyttämisen jälkeen uhri ei suostuisi tai hänellä ei olisi tarvetta MARAK:in, uhri saattaa tästä huolimatta tarvita jotain muuta apua. (THL 2013b, 10,13, hakupäivä 15.11.2013.)

Kuvio 1. MARAK-prosessi (THL 2013b, 12, 28, hakupäivä 15.11.2013.)

Työntekijä ja uhri täyttävät yhdessä riskinarviointilomakkeen (vaihe 2), joka sisältää yhteensä 24 kysymystä (liite 2). MARAK:in ohjaamisen kriteereinä on ammatillinen arvio; vakava huoli tilanteesta, 14 tai enemmän ”kyllä”-vastausta ja/tai viimeisten 12 kuukauden aikana perheväkivallasta johtuvien poliisin kotihälytystehtävien määrä (3-4 krt). Tapaus voidaan lähettää työryhmän käsiteltäväksi, mikäli kynnys ylittyy ja/tai ammatillisen arvion perusteella väkivallan riski on korkea. Riskinarviointilomakkeen yksi tavoitteista onkin auttaa ammattilaista ratkaisemaan, mitkä tapaukset ohjataan MARAK:in ja mitä muuta tukea uhri mahdollisesti tarvitsee (vaihe 3). Lomakkeen täyttämisen tavoitteena on myös auttaa uhria näkemään oma tilanteensa, ikäänkuin ”aukaista uhrin silmät” konkretisoimaan vaaran sekä motivoida uhria avun vastaanottamiseen. (THL 2013b, 12, 28, hakupäivä 15.11.2013.)

Työskentely tapahtuu aina uhrin suostumuksella ja hänellä on oikeus perua suostumuksensa milloin tahansa. Hän täyttää suostumuslomakkeen kirjallisena (liite 3,4). Suostumus koskee myös

huoltajuuteen liittyviä asioita. Uhri voi halutessaan rajata jonkun osallistujatahon pois kokouksista, eikä tekijän tietoja käsitellä kokouksissa. (THL 2013b, 33, hakupäivä 15.11.2013.)

Jos kyseessä on ns. korkean riskin tapaus, toimitetaan edellä mainitut täytetyt lomakkeet sisältävä lähete MARAK:in. Tämän jälkeen prosessissa seuraa tietojen keruun vaihe, jolloin jokainen organisaatio selvittää omat tietonsa kaikista listalla olevista tapauksista (vaihe 4). Tämän jälkeen pidetään MARAK-kokous, jossa kukin edustaja esittelee tapaus kerrallaan omat tietonsa kustakin tapauksesta, eli suoritetaan ns. tietojenvaihto (vaihe 5). Uhrin tukihenkilö voi tarvittaessa täydentää tietoja uhrin puolesta. Tämän jälkeen tehdään yhdessä toimenpidesuunnittelu, jossa esitetään turvallisuutta lisäävät toimenpiteet sekä jaetaan kunkin vastuut (vaihe 6). Sovitut toimenpiteet kirjataan ja niiden toteutumista seurataan (vaihe 7). Prosessin viimeisenä vaiheena on jälkiseuranta (vaihe 8). Mikäli asiakas ilmoittaa uudesta väkivallan teosta, viedään asia uudelleen MARAK-työryhmän käsiteltäväksi. (Piispa ym. 10/2012, 19; THL 2013b, 10, hakupäivä 15.11.2013.)

3.2.3 Työryhmän tapaamis- ja toimintakäytännöt

Toimiva moniammatillinen yhteistyö edellyttää yhteisymmärrystä, yhteisiä tavoitteita, ohjausta ja selkeää rakennetta. MARAK-työmenetelmässä yhteistyölle on selkeä rakenne: on sovittu kuka kutsuu ryhmän koolle, miten asioita kokouksissa käsitellään ja kuinka usein ryhmä kokoontuu. Työryhmille on nimetty puheenjohtajat ja ryhmän jäsenet. Väkivallan uusiutumisen ehkäiseminen ja parisuhdeväkivallan uhrin turvallisuuden parantaminen on määritelty työryhmän yhteiseksi tavoitteeksi. (Piispa ym. 10/2012, 40, hakupäivä 5.11.2013.)

Ammattilaisen kannalta katsoen moniammatillisesta työtavasta on ollut paljon hyötyä: se tuo uusia näkemyksiä ammattilaiselle siitä, millä tavoin samaa työtä tekevät viranomaiset ja ammattilaiset eri aloilta pystyvät auttamaan väkivallan uhreja (THL 2013a, hakupäivä 8.11.2013). Ammattilaisen hyötynä on myös väkivallan kysymisen ja kartoittamisen helpottuminen, väkivallan vakavuuden selkeytyminen ja se, että uhrin ohjaus avun piiriin on helpompaa (THL 2013b, 6, hakupäivä 15.11.2013). Yksi hyödyistä on myös työstä saatu suora palaute siitä, onko väkivallan uhri saanut riittävästi tukea ja tarvitsemaansa apua. Lisäksi moniammatillisen työtavan myötä työmäärä vähenee, sillä tiedonvaihto viranomaisten ja ammattilaisten välillä sujuu helpommin. Jaettu vastuu korostuu. (THL 2013a, hakupäivä 8.11.2013.)

MARAK-työryhmä kokoontuu keskimäärin kerran kuukaudessa, tarvittaessa myös useammin. Kokouksessa käsitellään seurannassa olevat vanhat tapaukset joista tiedotetaan sekä esille tulleet uudet tapaukset. Väkivalta on vakavaa sekä usein pitkäkestoista. Moniammatillisessa yhteistyössä tehtäviä toimenpiteitä uhrin auttamiseksi ovat esimerkiksi tukihenkilön nimeäminen, turvakoti ja sen ryhmät, pariterapia, yksilötyö, jussityö, tapaamispaikkatoiminta, rikosilmoituksen tekeminen, lähestymis- ja turvakiellon hakeminen, lastensuojelun tukitoimet, rikosseuraamuslaitoksen yhteistyö, kotiin asetettavat hälytyslaitteet, uusi asunto ja tarvittaessa poliisin tukemana yhteisestä kodista haettava omaisuus. Lisäksi uhri voidaan ohjata keskustelu- ja vertaistuen piiriin, perhekuntoutukseen sekä päihde- ja mielenterveyspalveluihin tms. Myös sosiaalityö, toimeentulotuki, ohjaajapalvelu sekä seurakunnan taloudellinen ja diakonia-apu ovat saatavilla. (Pirilä 2013a, luento 19.9.2013; 11, 13, hakupäivä 15.11.2013.)

3.3 MARAK- työmenetelmän käyttö Oulun kaupungissa

Oulussa toimi MARAKin pilotointivaiheen aikana (2010-2011) kokoonpanoltaan suurin työryhmä (15 toimijaa). Paikkakuntavalintaan vaikutti, että Oulussa oli jo olemassa moniammatillinen työryhmä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn. (Piispa ym. 10/2012, 12, 18, hakupäivä 5.11.2013.) Oulun kaupungissa oli toiminut jo vuodesta 2006 lähtien perheväkivaltatiimi, jonka tehtävänä oli ollut vastata perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisystä sekä kokonaisvaltaisesta perheväkivaltatyön kehittämisestä Oulussa (Sisäasianministeriön julkaisuja 34/2010, 92, hakupäivä 15.11.2013). Olemassaolevan ryhmän ansiosta MARAK-työmenetelmään päästiin mukaan tehokkaasti ja nopeasti.

Oulun moniammatillisessa MARAK-työryhmässä on vuosina 2011-2012 käsitelty noin 50 tapausta. Näistä noin 15 on poistettu auttamisjärjestelmästä perheen turvallisuuden palaututtua normaaliksi. Valtaosassa asiakasperheistä on ollut alaikäisiä lapsia. Suurin osa uhreista on ollut naisia. Asiakaspalautte on ollut myönteistä. (Pirilä 2013b, 20, hakupäivä 15.11.2013.) Työryhmät kootaan paikkakuntakohtaisesti väkivaltatyötä tekevästä viranomaisista tai palveluista (Piispa ym. 10/2012, 18, 45, hakupäivä 5.11.2013). Oulussa MARAK-työryhmä on hieman kasvanut pilottivaiheen kokoonpanosta ja siihen kuuluu nykyään 17 eri toimijaa valtion, kaupungin ja kolmannen sektorin toimialoilta (Pirilä 2013b, 20, hakupäivä 15.11.2013). Työryhmässä ovat mukana muun muassa rikosseuraamuslaitos, ensi- ja turvakoti, poliisi, rikosuhripäivystys, lastensuojelu, perheneuvola, päivähoito, oppilashuolto, seurakunta, avoterveydenhuolto,

aikuissosiaalityö, mielenterveyspalvelut, A-klinikka, nuorisoasiainkeskus, vanhustyö, sekä asumis- ja päivätoiminta (Pirilä 2013a, luento 19.9.2013; 5, hakupäivä 15.11.2013).

3.4 Arvioinnit MARAKin toimivuudesta Englannissa ja Suomessa

Toistuvan perhe- ja lähisuhdeväkivallan väheneminen on MARAC:n vaikuttavin empiirisesti osoitettu tulos. Valtaosa MARAC:in ohjatuista uhreista ei poliisitietojen mukaan enää myöhemmin kokenut väkivaltaa Englannissa tehdyn arviointitutkimuksen mukaan. Tilanteen tarkastelu puoli vuotta MARAC:in ohjaamisen jälkeen osoitti, että uhreista 70%:lla ei ollut rekisterissä perheväkivaltaan liittyviä kotihälytystehtäviä eikä 79 %:lla uhreista ollut myöskään rikosilmoituksia poliisirekisterissä. Myös ne tiedot, jotka saatiin uhreja haastatteleamalla, tukivat poliisitilaston väittämää kuvaa. Haastatelluista uhreista 63% kertoi, ettei ollut MARAC:n jälkeen enää kokenut väkivaltaa. (Robinson 2006, 781-782; Rikoksantorjuntaneuvosto 2013, hakupäivä 15.11.2013.)

THL:n tekemissä asiakaskyselyissä MARAK-pilottihankkeen aikana (2010-2011) haastatellut uhrin kokivat yleisesti, että menetelmästä oli ollut heille hyötyä heidän elämäntilanteessaan. Moni uhreista oli myös kokenut, että kerrankin heitä kuunneltiin ja heidän avuntarpeensa otettiin vakavasti. Pilottivuoden aikana käsiteltiin yhteensä 45 perheväkivaltatapausta MARAK-työryhmissä. (RTN 2013, hakupäivä 5.11.2013.) Pilottivaiheen haastatteluissa saatiin esiin myös tärkeitä kehittämisen kohteita ja kriittistä näkökulmaa: osa uhreista koki, etteivät he olleet saaneet tukea ja apua riittävästi, prosessi oli käynnistynyt liian myöhään joissakin tapauksissa ja uhrin olivat ehtineet itse järjestellä asioita. Kokonaisuutena prosessia pidettiin liian hitaana, tähän liittyi myös tiedonkulku ennen MARAK-kokousta. Koko prosessin kulkuun ja tapahtumiin sen eri vaiheissa kaivattiin enemmän opastusta. Osa uhreista ei ollut ymmärtänyt, että turvallisuustilanteen parantamiseen kuului riskinarviointilomakkeen täyttämisen lisäksi toinen osa, turvallisuussuunnitelman tekeminen. MARAKin kokonaiskuva ei ollut selvillä kaikilla pilottihankkeen aikana haastatteluun osallistuneista uhreista. Haastateltavat antoivat palautetta myös siitä, että avun hakemisessa odotettiin uhrilta paljon aktiivisuutta. Lisäksi osa toivoi enemmän vertaistukea sekä henkistä tukea prosessin aikana. Pääsääntöisesti MARAK-hanke koettiin kuitenkin hyväksi. (Piispa ym. 10/2012, 22-23, hakupäivä 5.11.2013.)

Lähisuhde- ja perheväkivaltaa työssään kohtaaville pidetyssä foorumissa vuonna 2013 Siskomaija Pirilä (psykoterapeutti ET/perheterapia, kouluttaja YTM, työnohjaaja) kertoi, että MARAK-työryhmän toiminta on ollut vaivan arvoista. Toisten toimijoiden työ on tullut tutuksi ja

tietojen vaihto eri toimijoiden välillä on nopeaa. Työ on monialaista, kun usean ammattilaisen osaaminen on käytössä samaan aikaan. Tärkeä tekijä on myös se, että moniammatillisella yhteistyöllä asiakkaan tukeminen on tehokkaampaa ja uhrin turvallisuus on parantunut. Myös kokonaiskuva uhrin lasten tilanteesta tulee paremmin esille. Pirilän mukaan kehitettävääkin MARAK-työmenetelmässä vielä on: koska väkivalta on niin monitasoista, lisäkoulutusta ja osaamisen syventämistä kaivataan. Uusien välineiden käyttöönotto vaatii myös perus- ja erityispalveluille koulutusta. Motivointi on tärkeää ja auttaminen lähtee puheeksiottamisesta. (Pirilä 2013a, luento 19.9.2013; 6-7, hakupäivä 15.11.2013.)

Uhrin näkökulmasta katsottuna MARAK-työmenetelmän hyötyjä ovat muun muassa avunsaannin helpottuminen, mahdollisuus irrottautua parisuhteesta tuettuna sekä lasten saama apu. Lisäksi hyötynä on eri ammattialojen tarjoamat palvelut ja tukihenkilötoiminta. (THL 2013b, 5, hakupäivä 15.11.2013.)

Pilottivuoden 1.10.2011-30.10.2012 jälkeen on MARAK-kokouksissa käsitelty n. 60 asiakastapausta kahdeksalla eri paikkakunnalla. Jatkohankkeessa (2012-2013) on mukana työryhmät Oulusta, Joensuusta, Jyväskylästä, Vaasasta, Vantaalta, Päijät-Hämeestä, Lappeenrannasta sekä Helsingistä itäisen poliisipiirin alue. Menetelmän tavoitteena on kehittää MARAK-työn eri osa-alueita sekä saada malli valtakunnalliseksi. (THL 2013c, 2,4,29, hakupäivä 11.1.2014.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla, millaisia kokemuksia parisuhdeväkivaltaa kokeneilla MARAK-työryhmän asiakkaana olleilla naisilla on MARAK-työmenetelmästä. Tutkimuksen tavoitteena on antaa MARAK-työryhmälle tietoa kehittää edelleen työryhmän toimintaa asiakkaiden kokemusten perusteella sekä lisätä tietoisuutta MARAK-työmenetelmästä. Tietoisuus edistää parisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden naisten mahdollisuutta saada apua sekä nostaa esiin nimenomaan naisiin kohdistuvan väkivallan suurta osuutta tilastoissa. Tutkimuksen avulla selvitetään, mikä työssä on toimivaa ja toisaalta onko työskentelyssä jotain sellaista, joka asiakkaalle näyttäytyy mahdollisesti ajan ja resurssien tuhlausena. Keskeistä on saada näkyville asiakkaan näkökulma moniammatillisen työtavan hyödyistä heidän elämäänsä.

MARAK-työryhmän toimintaa kehitetään koko ajan ja asiakkaiden autenttisilla kokemuksilla on merkitystä myös MARAK-työmenetelmän kehittämisessä. Viime kädessä työryhmän kehittämisestä hyötyvät asiakkaat ja tämän opinnäytetyön avulla pyritään tuomaan esille näkökulmia, joiden avulla MARAK-työryhmä voi entistä paremmin auttaa yksilöllisesti kutakin asiakasta. Tutkimuksen tavoitteena on myös lisätä tietoisuutta MARAK-työmenetelmästä ja sitä kautta edistää parisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden naisten mahdollisuutta saada apua. Koska parisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuuden vuoksi tutkimus perustuu naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, tietoa haetaan nimenomaan MARAK-työryhmän nykyisiltä tai entisiltä naispuolisilta asiakkailta.

Sosionomin kompetensseissa sosiaalialan eettinen osaaminen tulee esiin tutkimuksemme haastattelutilanteessa, jolloin tulee huomioida haastateltavan haavoittuva elämäntilanne, yksilön ainutkertaisuus, itsemäärämisoikeus ja yksityisyyden suojaaminen. Tutkimuksen aikana saadaan arvokasta kokemusta asiakkaan kohtaamisesta ja vaikean, eettisesti haastavan asian puheeksiottamisesta sekä ymmärrystä siitä, miten väkivalta vaikuttaa ihmisen elämäntilanteeseen. Myös asiakastyön osaaminen sekä asiakkaan kuunteleminen ja tukeminen korostuu. Dialoginen vuorovaikutus on tärkeää ja siksi haluamme korostaa nimenomaan empaattista kuuntelua, eli erityistä herkkyyttä asiakkaan kokemusten ja ajatusten kuulemiselle. Hyötynä tutkimuksessa näemme myös sosionomin kompetensseihin kuuluvan reflektiivisen kehittämisosaamisen (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka, Saarnio 2009, 18, 138,186,189.) Opinnäytetyötä tehdessä kasvatamme käytäntöpainotteista tutkimuksellista osaamistamme ja

tuotamme arvokasta kokemustietoa (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 12.1.2014.) Alan ammattilaiset, opiskelijat ja etenkin MARAK- työryhmän jäsenet voivat hyödyntää asiakkaiden kokemuksista keräämiämme tutkimustuloksia.

Tutkimuskysymykset ovat: Millaisia kokemuksia naisasiakkaila on MARAK-työmenetelmästä?
Mitä kehittämissideoita naisasiakkaila on MARAK-työmenetelmään liittyen?

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan todellista, elettyä elämää, sen kaikissa muodoissaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161). Koska tutkittava ilmiö on asiakkaiden omakohtainen kokemus MARAK-työmenetelmästä ja tutkimuksen tavoitteena tuoda nimenomaan asiakkaiden oma ääni kuuluviin, on laadullinen tutkimustapa perusteltu. Asiakkaan näkemys on subjektiivinen ja kertoo vain yhdestä osa-alueesta ko. asiakkaan elämässä. Yksittäisten kokemusten kautta pystytään kuitenkin analysoimaan ja saamaan käsitteellisesti yleistettävää tietoa, jonka kautta muutkin ammattilaiset voivat hyötyä tuloksista. Yksittäistä tapausta tutkittaessa riittävän tarkasti voidaan saada esille myös se, mikä yleisellä tasolla on toistuvaa ja merkittävää eli ”yksityisessä toistuu yleinen” (Hirsjärvi ym. 2010, 182).

Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Koska aihe on arka ja intiimi, sopi puolistrukturoitu teemahaastattelu hyvin käytettäväksi tutkimuksessa (Metsämuuronen 2006, 115). Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelun käyttämistä tiedonkeruumenetelmänä puolusti myös se, että haastattelutilanteissa voitiin olettaa saavan vastauksia, joita haluttiin syventää tai selventää (Hirsjärvi ym. 2010, 205-206). Teemahaastattelua varten teemat määriteltiin etukäteen, mutta ei kuitenkaan tarkkoja kysymyksiä, niiden muotoja tai esittämisjärjestystä. Kysymyksille ei myöskään ollut valmiita vastausvaihtoehtoja. (Eskola & Vastamäki 2007, 25 – 28; Metsämuuronen 2006, 115.) Tilaa haluttiin antaa myös niiden asioiden esiin tulemiselle, joita ei ehkä oltu osattu haastateltavalta kysyä.

Haastattelun teemat pohjautuivat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) pilottihankkeen aikana (2010-2011) tehtyyn tutkimukseen ja tutkimuksessa tuolloin esitettyihin kysymyksiin, saatuihin vastauksiin sekä tuloksiin. Lisäksi teemat pohjautuivat MARAK-prosessin kahdeksaan vaiheeseen (s.17). Tutkimuksen keskeiset teemat asiakkaan näkökulman esille tuomiseksi olivat:

- Miten prosessi käynnistyi ja millaisena uhri koki puheeksiottamisen (vaihe 1)
- Kenen taholta kysely tehtiin: viranomaisen/organisaatio/työntekijä, viranomaisten asenteet, mahdollinen henkilökunnan vaihtuvuus (vaihe 1)
- Uhrin kokemus riskinarviontilomakkeen täytöstä (vaihe 2)
- Prosessin oikea-aikaisuus ja eteneminen ajallisesti (vaihe 2)
- Ymmärrys prosessin eri vaiheista, kokonaiskuvasta ja merkityksestä (vaihe 2)
- Kokemukset tukihenkilötoiminnasta (vaihe 3)
- Tiedonkulun toimivuus ja riittävyys (vaiheet 4 ja 5)
- Turvallisuussuunnitelman vaikutukset arkeen sekä oma vastuu suunnitelman toteutumisesta (vaihe 6)
- Kokemukset avun saamisesta (vaiheet 6-8)
- Lasten ja/tai muiden läheisten huomioonottaminen (vaiheet 6-8)
- Väkivallan tekijän huomioonottaminen (vaiheet 6-8)
- Yleiset kokemukset, mielipiteet ja ajatukset (hyödyt, haitat ym.) MARAK-työmenetelmästä
- Kehittämisajatuksia MARAK-työryhmän toimintaan liittyen

Teemoiksi valikoituivat prosessin käynnistyminen ja puheeksiotto, kokemukset riskinarviontilomakkeen täytöstä ja tukihenkilötoiminnasta, ajatukset tiedonkulun toimivuudesta ja riittävydestä sekä turvallisuussuunnitelman vaikutuksista arkielämään. Halusimme myös kuulla haastateltavilta mahdollisista omista kehittämisideoista MARAK-työmenetelmään liittyen. Tutkimuksen avulla selvitettiin, onko toiminnan myötä uhrin turvallisuuden tunne parantunut, avunsaanti helpottunut/nopeutunut, väkivallan uusiutumisen riski vähentynyt ja millaisia asiakkaiden yleiset kokemukset prosessista olivat olleet.

MARAK-työmenetelmään kuuluvan riskinarviointikyselyn tekeminen yhdessä ammattilaisen kanssa on tilanne, josta koko prosessi alkaa. Toisaalta kyselyn lopputuloksena voi olla myös se, että asiakkaan tapaus ei mene MARAK-työryhmän käsiteltäväksi. Tilanne, jossa kysely tehdään, on siten merkittävä koko prosessin kannalta. Varsinaiseen prosessiin liittyen tämän tutkimuksen tuloksissa selvitetään, onko asiakkaalle kerrottu MARAKin luonne ennen kyselyn tekemistä, onko asiakas alusta lähtien ollut tietoinen miten prosessi etenee, mitä tapahtuu seuraavaksi, mistä asiakas saa tietoa prosessin aikana ja saiko asiakas tietoa mielestään riittävästi. Lisäksi tutkimuksen tuloksissa kuvaillaan, mikä tukihenkilön rooli on asiakkaan kokemuksen mukaan prosessissa ollut. Tutkimuksessa asiakkaita pyydettiin pohtimaan MARAK-työryhmän tekemän

turvasuunnitelman merkitystä sekä sitä, oliko suunnitelma realistisella pohjalla, toteutuiko suunnitelma, minkälaisilla resursseilla sekä miten turvasuunnitelma kokonaisuudessaan on vaikuttanut asiakkaan elämään. Tutkimuksessa kuvataan asiakkaiden yleistä turvallisuudentunnetta suunnitelman tekemisen jälkeen, onko se parantunut, onko väkivallan uusiutumisen riski pienentynyt ja onko avun saaminen prosessin aikana jotenkin muuttunut. THL:n pilottivaiheen tutkimuksessa asiakkaat olivat maininneet kehittämisen kohteena mm. prosessin hitauden, lisäopastuksen tarpeen prosessin kulkuun ja tapahtumiin sen eri vaiheissa, kokonaiskuvan selkeyttämisen, vertaistuen lisäämisen, henkilökunnan vaihtuvuuden vähenemisen ja tukihenkilötoiminnan kehittämisen (Piispa ym. 10/2012, 22-23, hakupäivä 5.11.2013).

5.2 Tutkimukseen osallistujat

MARAK-työryhmän naisasiakkaista pyrittiin löytämään kahdesta viiteen henkilöä, jotka halusivat olla tutkimuksessa mukana. Haastateltavana olo perustui vapaaehtoisuuteen. Asiakkaita motivoi osallistumaan tutkimukseen mahdollisuus tuoda esille omat mielipiteensä sekä halu kertoa omista kokemuksista ja näkemyksistään (Eskola ym. 2007, 226 – 27). Haastateltavat tavoitettiin yhteistyöllä Oulun kaupungin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden sekä Oulun ensi- ja turvakodin yhteyshenkilöiden kautta. Haastateltavilta selvitettiin taustatietoina sukupuoli ja ikä sekä kuinka kauan ajallisesti väkivaltaa oli parisuhteessa ollut ennen MARAK-työmenetelmään kuuluvan riskinarviointikyselyn tekemistä.

Tässä tutkimuksessa haastatellun tutkimusjoukon pienuuden vuoksi tuloksia ei voitu eritellä kovinkaan yksityiskohtaisesti yksityisyssuojan säilymisen turvaamiseksi. On tärkeää, ettei henkilöllisyyttä pysty tunnistamaan selvityksestä. Saimme tutkimukseen kaksi haastateltavaa, jotka molemmat olivat Oulun MARAK-työryhmän naispuoleisia asiakkaita. Toisen haastateltavan asiakkuus MARAK:ssa jatkuu edelleen. Toinen haastateltava kertoi, että hänellä ei ole tietoa, onko hän tällä hetkellä MARAKin asiakkaana vai ei. Päädyimme siihen, että kahdella haastateltavalla saamme kuitenkin riittävästi tutkimusaineistoa. Mikäli haastateltavien määrä olisi ollut laajempi, olisi tutkittava aineisto saattanut olla liian suuri käsiteltäväksi. Lisäksi teemahaastattelu on vaativa tiedonkeruumuoto. Pienellä kohdejoukolla kykenimme pääsemään läheisempään kontaktipintaan suhteessa tutkittavaan ilmiöön. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuuden ja onnistumisen kannalta haastatteluaineiston sopiva koko on tärkeää. Mikäli haastateltavien joukko on liian suuri, ei aineistosta voi tehdä kovinkaan syvällisiä

tulkintoja. Haastattelut kestävät ajallisesti teemahaastattelua käytettäessä tunnista kahteen. (Honkasaari & Ikonen, 2003, 19-20.)

Tiesimme jo tutkimusta aloittaessa, että haastateltavien löytyminen tulee olemaan vaikeaa. Potentiaalisia haastateltavia ei Oulun MARAK-työryhmän asiakkaisissa ollut kovinkaan montaa, koska tutkimuksessa haluttiin nimenomaan haastatella asiakkaita, joilla on jo pidempiaikainen kokemus MARAKin asiakkaana olemisesta. Oli myös selvää, että tutkimukseen osallistuja ei voinut olla akuuttia kriisiä läpikäyvä henkilö. Tästä samasta aihepiiristä tehtiin myös ajanjaksolla syksy 2013 - kevät 2014 useampia tutkimuksia samaan aikaan. Lisäksi yksi laaja tutkimus Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL) oli juuri tehty. Yhteistyökumppanimme eivät halunneet kuormittaa samoja henkilöitä useilla tutkimuspyynnöillä. Eri tutkimusten tulokset olisivat myös saattaneet silloin vääristyä, jos kaikissa tutkimuksissa on samat osallistajat. Omaan tutkimukseemme osallistuneisiin henkilöihin olemme enemmän kuin tyytyväisiä. Heiltä on saatu loppuun asti mietittyjä ja valmiiksi pohdittuja ajatuksia MARAKista ja siitä, mitä on elää läheisväkivallan uhrina arjessa. Vaikka tutkimukseemme osallistujien määrä oli pieni, onnistuimme saamaan tuloksissa tärkeää viestiä näkyville aiheen arkaluonteisuudesta, MARAKin tunnettuuden lisäämisen tärkeydestä sekä siitä, kuinka tärkeä MARAK-työmenetelmä on asiakkaille turvallisuuden ja jopa hengissä selviämisen kannalta.

5.3 Aineistonkeruu

Haastattelut tehtiin henkilökohtaisina yksilöhaastatteluina. Haastattelupaikkana käytettiin yksityistä ja rauhallista tilaa, jossa voitiin turvata luottamuksellinen keskustelu ja asiaan keskittyminen. Haastattelupaikan valinnalla voidaan vaikuttaa haastateltavan olotilaan, eli hänen rentoutumiseensa ja vapautumiseensa haastattelun aikana. Haastattelutilanteesta pyrittiin luomaan muun muassa istumäjärjestyksellä enemmän keskustelunomainen. Haastattelijoita oli kaksi, joten järjestämällä tuolit tasa-arvoiseen ympyrämuotoon, vähennettiin haastateltavan mahdollista epävarmuuden tunnetta. (Eskola ym. 2007, 28 – 30.) Haastattelut tallennettiin, jotta voitiin keskittyä kirjoittamisen sijasta keskusteluun ja kuunteluun. Ennen haastattelutilannetta sovittiin etukäteen, kumpi tutkijoista toimi pääasiallisena haastattelijana. Haastattelun kestoksi rajattiin kaksi tuntia. Ajankäyttö suunniteltiin siten, että jokaisen teeman käsittelyyn jäi tarpeeksi aikaa.

Käytimme haastattelun tukena teemahaastattelurunkoa (liite 6). Olimme laatineet rungon valmiiksi MARAK-työmenetelmään kuuluvista kahdeksasta eri vaiheesta (s.17) sekä teemoista, jotka pohjautuivat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen pilottihankkeen (2010-2011) aikana tehtyyn tutkimukseen. Teema-alueet olivat prosessin käynnistyminen ja puheeksiotto, kokemukset riskinarviointilomakkeen täytöstä ja tukihenkilötoiminnasta, ajatukset tiedonkulun toimivuudesta ja riittävydestä sekä turvallisuussuunnitelman vaikutuksista arkielämään. Lisäksi halusimme kuulla haastateltavilta mahdollisista omista kehittämisideoista MARAK-työmenetelmään liittyen.

Koska kysymyksessä on laadullinen tutkimus, tutkittavaa ilmiötä pyritään lähestymään mahdollisimman avoimesti. Tämän vuoksi haastattelussa tehtiin laajoja kysymyksiä. (Kylmä & Juvakka 2007, 64.) Koska kyseessä on teemahaastattelu, ei ole tarkoituksenmukaista luoda yksityiskohtaista kysymysluettelo. Laaditut teema-alueet ovat haastattelijan tukena ja muistilistana sekä keskustelua ohjaavana kiintopisteenä haastattelutilanteessa. Teema-alueita tarkennetaan tarvittaessa täydennyskysymyksillä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 66-67.) Laadimme teemojen sisälle lisäkysymyksiä haastattelun tueksi. Ne toimivat haastattelijan tukena teemojen vastauksien täydentämiseksi tarpeen vaatiessa. Annoimme haastateltaville tilaa keskustella vapaamuotoisesti teema-aiheista avoimen teemahaastattelun idean mukaisesti. Vapaamuotoisen keskustelun avulla haastateltavien henkilöiden oma kokemusmaailma välittyi tutkimusaineistoon. Yksilöhaastattelujen avulla pääsimme lähelle parisuhdeväkivallan ilmiötä. Tulosten tarkastelun osuudessa vertailimme teoriapohjalla olevaan tietoon haastateltavien kokemuksia tehden omat johtopäätökset aineistosta.

5.4 Aineiston analysointi

Kvalitatiivisella aineiston analyysillä pyritään luomaan tiivistettyä, mielekästä ja selkeää uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Eskola & Suoranta 2003, 137). Tutkijoilta vaaditaan luovuutta sekä kykyä käsitteelliseen ajatteluun ja useiden eri näkökulmien huomioimiseen (Nieminen 1997, 219).

Aineiston analysoinnissa käytettiin laadullista tutkimusotetta. Varsinainen aineistoanalyysi merkitsee Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 137) mukaan tiivistämistä, luokittelua ja tulkintaa. Haastattelut nauhoitettiin kirjoittaen ne myöhemmin sanatarkasti puhtaaksi eli ne litteroitiin analysointia varten. Tutustuimme litteroituun haastatteluaineistoon ensimmäisessä vaiheessa huolellisesti sekä avoimesti pyrkien kokonaisnäkemykseen ja -ymmärrykseen aineiston

todellisesta sisällöstä eli tutkittavien kokemuksesta. Pyrimme kohtaamaan aineiston ilman ennakkokäsityksiä ja asenteita. Pehdyttyämme haastatteluaineistoon ja luettuamme sen useita kertoja, pystyimme selvittämään aineiston käsittelyä luokittelemalla ja rajaamalla ei-olennaisia seikkoja ja toistoja. Tämän myötä aineisto ilmaisi olennaisen, sellaisenaan ymmärrettävän merkityksen tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimukseen osallistuneen asiakkaan kieli säilytettiin sellaisenaan tässä vaiheessa analyysia. Reflektiota apuna käyttäen pyrimme löytämään asiakkaan kokemuksen sellaisena kuin se on. Seuraavassa vaiheessa tiivistimme sisältöalueet. Haastateltavan kokemuksia ei ollut luontevaa tutkia ikäänkuin sirpaleisina osioina. Tiivistämisen avulla saimme haastateltavien esiintuomat merkitykset lyhyempään sanalliseen muotoon. Lopuksi muodostimme aineistosta kokonaisuuden, joka sisälsi kaikki esille nousseet ja keskeiset sisällöt tutkittavasta ilmiöstä, eli asiakkaiden kokemuksista MARAK-työmenetelmästä. Laadullisille analyyseille ominaista on nimenomaan merkitysten tulkinta. (Metsämuuronen 2006, 175-180; Hirsjärvi & Hurme 2000, 137.)

Analyysivaiheen punaisena lankana toimivat tutkimuskysymyksemme. Tutkimustuloksien esiin saamiseksi analysoimme aineistoa sisällönanalyysin avulla. Tätä edelsi aineistonkeruu ja tekstiksi kirjoittaminen. Pyrimme arvioimaan opinnäytetyömme tutkimustehtävää ja tavoitetta koko analysoinnin ajan palaten siihen yhä uudelleen ja uudelleen. Näin varmistimme sen, että pystymme koko prosessin ajan vastaamaan tutkimuskysymyksiimme ja työ pysyy linjassaan. Johtopäätökset syntyivät vertaamalla tutkimuksemme tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin. Tutkittava ilmiö, eli asiakkaiden kokemukset pyrittiin kuvaamaan yleisessä ja tiivistetyssä muodossa saaden kuitenkin totuudenmukaisia ja selkeitä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 103.)

5.5 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekemisessä lähtökohtana oli pyrkimys noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Eettisyys tutkimuksen tekemisessä tarkoittaa muun muassa toimimista ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen (Hirsjärvi ym. 2010, 25). Haastateltavien anonymiteetin suojeleminen ja haastatteluaineiston asianmukainen käsitteleminen oli osa eettistä menettelytapaa. Tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyyttä ei luovutettu kenenkään ulkopuolisen tietoon, eikä sitä myöskään mainittu nauhoitteissa tai puhtaaksikirjoitetuissa haastatteluissa. Peruslähtökohtana tutkimukseen osallistumiseen oli vapaaehtoisuus. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi emme olleet itse aluksi haastateltaviin yhteydessä, vaan ensimmäinen yhteydenotto

tapahtui heille ennestään tutun työntekijän kautta. Työntekijä valikoi asiakkaidensa joukosta meille sopivia henkilöitä, huomioiden myös asiakkaan edun. Samaan aikaan oli käynnissä useampia tutkimuksia läheisväkivaltaan liittyen, joten työntekijät eivät halunneet kuormittaa asiakkaita. Samojen haastateltavien käyttö useissa eri tutkimuksissa ei myöskään ole tutkimuksen luotettavuuden kannalta hyvä asia. Haastateltavien suostumus selvitettiin kirjallisen saatekirjeen (liite 5) avulla, jonka luettuaan heillä oli mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta. Haastateltaville kerrottiin suostumuksen selvittämisen yhteydessä minkälainen tutkimus on kysymyksessä ja miten heidän yksityisyytään tullaan suojelemaan. Painotimme saatteessa että tutkimuksessamme ei keskitytä siihen, mitä ja minkälaista väkivaltaa he ovat kokeneet vaan näkökulmaan siitä, miten he ovat kokeneet MARAK-asiakkuuden. Toivoimme saateen osaltaan helpottavan päätöstä osallistua tutkimukseemme. Saatekirjeessä kerroimme myös, että haastateltava voi halutessaan perua osallistumisensa missä vaiheessa tahansa. Saatteessa oli molempien tutkijoiden yhteystiedot, jos heillä oli mielessä jotain kysyttävää. Ennen haastattelun tekemistä osallistuja allekirjoitti vielä kirjallisen suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta (kts. saatekirje). Pidimme tärkeänä säilyttää haastateltavien anonymiteetin ja suojata saatu aineisto asianmukaisesti. Haastatteluaineisto litteroitiin meidän tutkijoiden toimesta ja varsinaista haastatteluaineistoa tai nauhoitteita ei käsitellyt tutkijoiden lisäksi kukaan muu. Litteroinnin jälkeen nauhoitteet hävitettiin. Tekstimuodossa olevaa haastatteluaineistoa säilytettiin tietosuojakäytäntöjen mukaisesti ja käsiteltiin vain yksityisillä kotitietokoneilla. Tutkimuksen valmistuttua tekstimuotoinen haastatteluaineisto hävitettiin.

Yksi sovitusta haastatteluista peruuntui, koska haastateltava ei tullut paikalle. Tämän johdosta olimme yhteydessä seuraavaan tutkimukseemme osallistujan uudelleen vähän ennen sovittua tapaamista muistuttaen sovitukselta haastattelusta sekä rohkaistaksemme haastateltavaa. Mietimme myös paljon sitä, miten olisimme voineet tukea ja rohkaista haastateltavia vielä enemmän, helpottaen samalla osallistumista tutkimukseen. Meidän oli kuitenkin myös varauduttava siihen, että haastateltavaksi pyydetty henkilö kieltäytyykin osallistumasta tutkimukseemme. Haastateltavalla on aina oikeus kieltäytymiseen. On selvää, että kielteinen asenne on usein luonnollinen ensireaktio, etenkin kun on kyse arkaluontoisesta aihepiiristä. Tämän vuoksi oli tärkeää, että haastattelua aloitettaessa kerroimme haastateltavalle tutkimuksen tarkoituksen ja miksi juuri hänet valittiin haastateltavaksi, korostaen yhteistyön vapaaehtoisuutta ja luottamuksellisuutta. (Honkasaari & Ikonen, 2003, 20.) Palkkioiden käyttäminen tai muu vastaava houkuttelu tutkimukseen osallistumiselle ei mielestämme sopinut tutkimuksen luonteeseen ja olisi ollut eettisestikin kyseenalaista.

Ammattieettiset periaatteet ovat arvoja, joihin meiltä tutkijoina vaaditaan sitoutumista omassa toiminnassamme. Ammattietiikka ohjasi toimintaamme haastattelujen aikana ja eettisyys auttoi näkemään ihmisen arvokkuuden. Kohtaamisissa korostui yksityisyyden suojaaminen ja luottamuksellisuus. Kunnioitus, aitous ja välittäminen olivat edellytyksiä haavoittuvassa elämäntilanteessa olevien osallistujien arvostavaan kohtaamiseen. (Mäkinen ym. 2009, 104-105,186.)

Luotettavuuden arviointi ja eettisyyspohdinnat kuuluvat olennaisena osana tutkimuksen tekemiseen (Kylmä ym. 2007, 67). Luotettavuus perustuu siihen, että kokemuksemme tutkijoina voidaan ajatella vastaavan tutkittavan alkuperäistä kokemusta. Tutkimuskohteena oli asiakkaan subjektiivinen kokemus. Luotettavuutta perustelemme myös pyrkimyksellämme täyttää kriteerit, jotka liittyivät tutkimusprosessin johdonmukaisuuteen, reflektointiin, vastuullisuuteen, aineistolähtöisyyteen, kontekstisidonnaisuuteen ja tiedon laatuun. Vaikka laatu esiintyikin yksittäisissä kokemuksissa, pystyimme havaitsemaan siinä samankaltaisuutta jonka avulla kykenimme tunnistamaan toisia tapahtumia. Vaikka kokemus on aina ainutkertainen, perustuu samankaltaisuus ihmisen kykyyn ajatella yleiskäsitteiden kautta. Haastatteluja analysoitaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä perustelemme tulkintamme. (Hirsjärvi ym. 2010, 232-233; Metsämuuronen 2006, 200-204.) Haastatteluteemat on valittu MARAK-työmenetelmään liittyvän tutkimusaineiston pohjalta. Luotettavuutta on pyritty vahvistamaan myös tutustumalla laajasti ja monipuolisesti aiheeseen liittyvän tutkimustiedon ja kirjallisuuden avulla. Luotettavuutta perustelemme myös sillä, että olemme pyrkineet varaamaan tutkimuksen työvaiheisiin riittävästi aikaa sekä haastateltavien yksityisyyden ehdottomalla kunnioittamisella. Tässä työssä haastatellun tutkimusjoukon pienuuden vuoksi tuloksia ei voitu eritellä kovinkaan yksityiskohtaisesti yksityisyyssuojan säilymisen turvaamiseksi.

5.6 Aikataulu

Aikataulullisesti tutkimuksessa tähdättiin siihen, että opinnäytetyö olisi valmis syyskuussa 2014. Tietoperustan laatiminen aloitettiin syyskuussa 2013, jonka jälkeen työtä jatkettiin tekemällä opinnäytetyön suunnitelma. Opinnäytetyön valmistumista aikataulusuunnitelman mukaan hidasti se, että haastateltavia oli vaikea tavoittaa. Heidän löytymiseen ja haastattelujen tekemiseen kului aikaa kolme kuukautta. Vuonna 2014 etenimme oheisen aikataulun mukaan (taulukko 1).

TAULUKKO 1. *Opinnäytetyön aikataulu*

Kuukausi	Tehtävä
Joulukuu 2013	Opinnäytetyön tietoperusta ja suunnitelma valmis 31.12.2013. Selvitys haastateltavien hakemisesta.
Tammikuu 2014	Opinnäytetyön tietoperusta ja suunnitelma hyväksytty 31.1.2014.
Helmikuu 2014	Haastateltavien tavoittaminen
Maaliskuu 2014	Haastateltavien tavoittaminen
Huhtikuu 2014	Haastateltavien tavoittaminen
Toukokuu 2014	Haastattelut ja niiden purku
Kesä- ja elokuu 2014	Haastattelujen analysointi. Johtopäätökset. Ensimmäinen versio valmis 31.8.2014.
Syyskuu-Marraskuu 2014	Viimeistely. Opinnäytetyön esittäminen.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU

Seuraavassa esitämme tutkimuksemme tulokset. Tutkimukseen osallistuneiden naisten turvallisuuden tunne oli selkeästi parempi nyt kuin ennen MARAK-työryhmän asiakkuutta. Työryhmältä saadut turvallisuussuosituksukset olivat toteuttamiskelpoisia ja osoittautuneet myös käytännön tasolla toimiviksi. MARAK-työmenetelmään kuuluvassa riskinarviointikyselyssä ja sen vastausten tulkinnassa oli kuitenkin haastateltavien mielestä tulkinnanvaraisuutta sekä tarvetta tarkennuksiin. MARAK-työryhmään suhtauduttiin kaiken kaikkiaan positiivisesti, vaikka työryhmä jäi työskentelyn aikana kasvottomaksi ja tiedonkulun toimivuuden toivottiin parantuvan, sekä MARAKin yleisen tunnettuuden lisääntyvän.

6.1 Kokemukset väkivallan puheeksiottamisesta

Haastateltavilla oli esiintynyt väkivaltaa parisuhteessaan ennen MARAK-työryhmän asiakkuutta 2-5 vuoden ajan. Tutkimukseen osallistuneiden prosessi käynnistyi Oulun ensi- ja turvakodilla heille tehdyllä kartoituskyselyllä koskien väkivallan uhkaa. Toiselle haastateltavalle oli neuvolassa tehty jo aiemmin raskauden aikaan liittyvä voimavarakysely, jonka myötä hän koki, että asiat lähtivät etenemään omissa ajatuksissa. Neuvolassa ei kuitenkaan puhuttu mitään MARAKista. Toinen haastateltava kertoi raskauden loppuvaiheessa tilanteestaan neuvolassa, mutta hänenkään tapauksessa perusterveydenhuollossa ei otettu esille mitään MARAKiin liittyvää. Neuvolasta ehdotettiin, että haastateltava olisi otettu sairaalaan lepäämään loppuraskauden ajaksi, ikäänkuin turvaan kotona olevaa vaikeaa tilannetta. Myöskään työterveyshuollon puolella ei MARAKia tunnettu vaan asiasta kyseltiin selvennystä potilaalta, joka jo tuolloin oli MARAKin asiakkaana.

Tutkimukseen osallistuneiden riskinarviointikysely tehtiin vuosina 2011-2012. Ennen kyselyn tekemistä heiltä kysyttiin halukkuudesta kyselyn tekemiseen. Molemmat saivat kyselystä korkeat pisteet, joten heille kerrottiin, väkivallan uhkan olevan niin suuri, että asia tulisi antaa MARAK-työryhmän käsiteltäväksi. Haastateltavilla ei ollut tätä ennen minkäänlaista tietoa siitä, mikä MARAK on. Haastateltaville annettiin mahdollisuus itse miettiä ja päättää, lähetetäänkö heidän tapauksensa työryhmän käsiteltäväksi vai ei. Toinen haastateltava suostui heti, toinen mietti asiaa noin kaksi viikkoa ennen myöntymistä. Päätökseen vaikutti turvallisuuden tunteen lisääntyminen sekä varmuus siitä, ettei väkivallantekijä saa asiasta minkäänlaista tietoa.

Haastateltavat kokivat puheeksiottamisen luonnollisena. Toisaalta pelotti, saako silloinen kumppani eli väkivallantekijä tietää asiasta. Myös se, puututaanko uhrin elämään liaksi asti työryhmästä käsin mietitytti. Pelot kuitenkin hälvenivät keskusteluissa kyselyn tehneen työntekijän kanssa, joka kertoi, että heidän elämäänsä ei puututa vaan työryhmästä annetaan vain suosituksia. Myös oma-alotteinen tietojen etsiminen MARAKista internetin kautta lievitti pelkoja. Tilanteessa oli tullut myös kokemus, että koko prosessi ja väkivallan uhkaan liittyvä MARAK-työmenetelmään kuuluva riskinarviointikysely ja vastausten pisteytys olivat vielä menetelmänä alkutekijöissään, eikä automaattinen rutiini.

”Se tuli vähän sillain että `Onko sulle tehty semmoista?` ja minä että `Ei oo tehty` ja ne että `Eikö oo kukaan täällä tehnyt` ja totesivat että `Tehdäämpä me nyt`.”

Haastateltavat kokivat puheeksiottamisen ja riskinarviointikyselyn tekemisen hyvänä herätyksenä omalle tilanteelleen. Todellisuudelle, missä oikeasti mennään. Kyselyn tulosten myötä uhrin osasivat vakavoitua asiaan, että omat ajatukset ovat olleet oikeita ja väkivallan uhka on olemassa ja todellinen. Molemmat haastateltavat kokivat, että oma elämäntilanne oli riskinarviointikyselyn tekemisen aikaan niin sekava ja kaoottinen, että heidän oli vaikeaa muistaa tarkkaa ajankohtaa, jopa pelkästään vuosilukua kyselyn tekemiselle jälkeensä.

Työntekijöiden vaihtuvuudesta mielipiteitä kysyttäessä molemmat haastateltavat kokivat, että olisi helpompaa jos olisi yksi tietty henkilö läpi prosessin. Molemmat haastateltavat olivat saaneet apua Alvari-perhetyöstä, joka koettiin tärkeäksi ja helpottavaksi tekijäksi. Kokemus oli, että Alvari-perhetyöntekijöillä oli kotikäyntien myötä kokonaisvaltaisempaa tietoa tilanteesta ja samalla hyviä ajatuksia siitä, mitä asioita MARAK-työryhmään kannattaisi viedä käsiteltäväksi. Toinen haastateltava koki myös mielenterveyspuolen terapeutin tärkeäksi yhdyshenkilön roolissa Alvari-perhetyön päätyttyä. Haastateltavan mielestä molemmilla edellämämainituista tahoista oli kunnollinen käsitys ja tieto MARAKin toiminnasta ja sitä myötä kyky kuunnella asiakasta tarttuen olennaisiin, MARAK-työryhmälle käsiteltäväksi vietäviin asioihin.

6.2 Kokemukset asiakkuuden aloittamisesta

Toinen haastateltavista koki, että MARAK-työmenetelmään kuuluvan riskinarviointilomakkeen täyttäminen olisi voitu tehdä jo aikaisemminkin. Toisen haastateltavan mielestä aika oli oikea ja kokemus herättävä, jolloin myös väkivallan vakavuus konkretisoitui ja sai hänet ikäänkuin

liikahtamaan eron suuntaan suhteestaan väkivallan tekijän kanssa. Toisaalta asian arkaluonteisuuden vuoksi uhri oli vaiennut asiasta aiemmin eikä ollut kertonut siitä kenellekään. Haastateltava ei koskaan käynyt lääkärissä, joten väkivallasta ei kukaan tiennyt eikä näin ollen siihen kukaan puuttunutkaan.

MARAK-työmenetelmän kokonaiskuvasta kysyttäessä haastateltavat toivat esille, että koko käsite oli uusi eli MARAKin olemassaolosta ei ollut kummallakaan aiempaa tietoa tai minkäänlaista käsitystä. Toinen haastateltavista koki, että työntekijä osasi selittää hyvin kokonaiskuvan eikä epäselvyyttä jäänyt. Toiselle oli kerrottu MARAKin olevan moniammatillinen tiimi, jossa on mukana laaja ammattikunta muun muassa poliisista terveydenhuollon edustajaan ja sosiaalityöntekijään. Työryhmän jäsenet ovat tuomassa kukin omalta taholtaan näkemyksiään siihen, mitkä olisivat juuri asiakkaan kannalta hyviä vaihtoehtoja tilanteeseen, jotta kykenisi elämään suojassa ja turvassa. Toisaalta haastateltavat kokivat, että koska MARAKin työryhmää ei ole päässyt koskaan tapaamaan, on se vain tietynlainen käsite omassa mielessä.

”Mutta ku mä en oo varsinaisesti nähny sitä MARAK-porukkaa, niin se on vain sillain käsitteenä mielessä. Että ois kiva nähdä se porukka, tavallaan että vois esitellä itsensä ja katsoa että ketäs kaikkia tässä nyt on.”

”Se on niinkö jäänyt vähän taka-alalle ku ei oo oikein tienny aina että mikä se on se työryhmä siellä, että jotaki se tekkee mutta tiiä oikeen että mitä.”

Haastateltaville oli kerrottu MARAK-työryhmän osallistujatahoista. Toinen oli saanut nähdäkseen listan, jossa oli hänen mielestään paljon eri tahoja mukana (liite 3). Haastateltavalle oli annettu mahdollisuus valita, kenelle hän antaa luvan osallistua oman asiansa käsittelyyn. Hänellä ei ollut mielessä ketään, joka ei olisi saanut osallistua eli hän antoi kaikille luvan. Toinen haastateltavista ei muistanut, että hänelle olisi missään vaiheessa kerrottu sellaisesta vaihtoehdosta, että hän voisi itse päättää ketä osallistujatahoja työryhmässä on mukana hänen asioitaan käsiteltäessä. Toisaalta hän mietti myös sitä, että vaikka kyseinen lomake olisikin ollut siinä tilanteessa hänen edessään, niin hän ei välttämättä muista sitä. Ylipäätään koko riskinarviointikysely oli aluksi hankalaa käydä läpi tunnetasolla. Kun tajuaa todellisen uhan elämässään, on vaikeaa muistaa mitä kysymyksiä on edes esitetty.

Elämäntilanne riskinarviointikyselyä tehtäessä oli haastateltavilla ollut todella kaaottinen ja toinen haastateltavista esittikin kehitysideana, että olisi hyvä saada jotain konkreettista, kuten esimerkiksi esite tai opas MARAKista, josta käy ilmi perusasioiden lisäksi myös ketä osallistujatahoja työryhmään kuuluu. Asiakkuuden alkaessa haastateltavien mukaan keskusteluista ei jää paljoa mieleen, vaikka niistä kuinka kerrotaisiinkin. Olisi hyvä, että käsitellyt asiat ja aikataulut sekä työryhmän antamat suositukset olisivat kirjallisena, joten niihin voisi myöhemmin ajatuksen kanssa perehtyä.

Haastateltavat kokivat, että riskinarviointilomakkeessa oli paljon kysymyksiä, mutta heille ei tullut kuitenkaan tunnetta, että niitä olisi ollut liikaa. Erityisesti tieto siitä, että on olemassa lomake jolla voidaan pisteyttää väkivaltaan liittyviä vaikeita asioita, tuli positiivisena yllätyksenä. Lomakkeen korkeat tulokset yllättivät haastateltavat. He kokivat, että tilanne ja väkivallan uhka realisoitui. Haastateltavien mukaan he olivat aiemmin ikäänkuin sokaistuneet elämään väkivallan uhan alla, syyttäneet tilanteesta itseään tai vähätelleet koko tilannetta. Toinen haastateltavista koki, että pisteiden selviäminen oli järkytys, mutta tavallaan päätös kaiken tapahtuneen ymmärtämiselle. Haastatteluissa kävi myös esille se, että osa riskinarviointilomakkeen kysymyksistä oli tulkinnanvaraisia. Tätä näkemystä puoltaa se, että toiselle haastateltavalle kysymykset oli tehty kahteen kertaan. Vaikka hänen tilanteensa ei ollut paljoakaan muuttunut, oli pisteitä tullut huomattavasti vähemmän verrattuna aikaisemman kysyjän tekemiin tuloksiin. Arviointikysymysten teon välissä oli aikaa noin 3-4 kuukautta. Haastateltavat myös kokivat, että jotkut kysymykset oli tulkittu eri tavalla kuin he olivat tarkoittaneet. Kysymykset koettiin myös aika laajoiksi, joten niiden toivottiin olevan tarkempia.

”Tämä oletko erittäin peloissasi, tässä oli muistaakseni, silloin olin turvakodilla, että justiin sillä hetkellä en ollu peloissani, mutta sitten pelkäsin sitä että kun menen takasin kotiin, jättääkö hän minut rauhaan vai tuleeeko hän sinne. Tarkoitin sitä että olen peloissani, mutta...”

Haastatteluissa kävi myös esille kiitollisuus siitä, että kysymysten esittäjä oli ammattitaitoinen työntekijä, jonka kanssa asiaa sai käydä rauhassa läpi. Työntekijä osasi ohjata uhria takaisin haastatteluhetkeen ja heidän ajatuksiinsa, jotta välttyi mielen kaaokselta ja fyysiseltä paniikilta. Haastateltavan mielestä työntekijä pystyi lukemaan asiakasta hyvin, eli jos hän koki hätäänntyvänsä niin annettiin tarvittavia pauseja tunnetilojen läpikäymiseen, palautellen hienovaraisesti kyselyhetkeen ja -tilaan. Toisaalta vastaaja ei muistanut kaaottisen

elämäntilanteensa vuoksi enää sitä, oliko hänelle tilanteen jälkeen kerrottu tai käyty läpi yhdessä vielä erikseen, mitä korkean pistemäärän saaminen riskinarviointilomakkeen tuloksissa käytännössä tarkoittaa.

Toinen haastateltavista halusi ensin miettiä asiansa viemistä eteenpäin MARAK-työryhmän käsittelyyn parin viikon ajan, kun taas toisen haastateltavan asia oli jo työryhmän käsittelyssä kahden viikon sisällä. Haastateltavat kokivat olevansa kuitenkin vielä aika tietämättömiä MARAK-työryhmän neuvoista ja apukeinoista tässä vaiheessa, joten he eivät tiedäneet mitä odottaa. Heillä oli tieto että kyseessä on moniammatillinen tiimi, mutta ei käsitystä siitä, miten työryhmä voi auttaa ja neuvoa ulospääsyyn vaikeasta tilanteesta. Oppi on tullut myöhemmin lähinnä kokemuksen kautta. Kun toinen haastateltava oli hyväksynyt asiansa viemisen työryhmän käsiteltäväksi, hänen muistikuvansa työryhmän ehdotuksista ovat ajallisesti hämärän peitossa. Hän kokee elämässään olleen niin paljon tapahtumia, ettei muista mitä tässä välissä on tapahtunut. Tiedon MARAKin suosituksista ensimmäisen riskinarviointilomakkeen täyttämisen jälkeen hän muistelee saaneensa ollessaan uudestaan ensi- ja turvakodilla, viikkojen tai jopa kuukausien jälkeen luvan antamisesta. Toisen riskinarviointikyselyn jälkeen suositukset tulivat Alvari-perhetyöntekijöiden kautta. Suositusten saamisen viipyminen johtui haastateltavan mukaan todennäköisesti hänen sen hetkisestä elämäntilanteestaan (lapsen syntymä) ja siitä, että väkivallan uhka ei ollut kovin todennäköinen juuri silloin. Hän uskoi, että häntä myös haluttiin suojella ja antaa aikaa rauhoittaa koko tilanne vastasyntyneen lapsen kanssa.

6.3 Kokemukset tukihenkilötoiminnasta sekä tiedonkulun toimivuudesta ja riittävydestä

Tukihenkilötoiminnasta kysyttäessä molemmat haastateltavat toivat esille Alvari-perhetyöntekijät. Toisella haastateltavalla oli ollut heidän lisäksi tukihenkilö Rikosuhripäivystyksestä, kun taas toisella ei ollut nimettyä erillistä tukihenkilöä perhetyöntekijöiden lisäksi. Alvarin työntekijöiden toimintaan oltiin tyytyväisiä: he tekivät yhteistyötä haastateltavien kanssa sekä toimittivat tietoja MARAK-työryhmään. Heidän työnkuvansa koettiin laajaksi ja haastateltavien kokemuksen mukaan Alvari-perhetyöntekijät olivat hyvin perillä asioista. Heille sai kertoa mahdolliset työryhmään päivitettävät asiat sekä yllättävät tilanteet.

Toinen haastateltavista koki, että hänelle on aina ollut selvillä se, kuka on yhteyshenkilönä MARAK-työryhmään päin ja mahdolliset henkilösiirrot on hoidettu sujuvasti. Yhteydenottoon on

ollut matala kynnyks. Alvari-perhetyön jäädessä pois kuvioista vastuu on siirtynyt hoitavalle taholle. Alkutilanteessa haastateltavalle ei nimetty erillistä tukihenkilöä, minkä hän kokikin siinä vaiheessa hyväksi asiaksi. Tuolloin oli paljon ihmisiä muutenkin käsittelemässä väkivaltaan liittyviä asioita, joten tuntematon tukihenkilö olisi koettu jo liiaksi.

Toisella haastateltavalla oli Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tukihenkilö, jonka oli tarkoitus olla mukana oikeudenkäynnissä, mutta joka lopulta ei päässyt tulemaan oikeudenkäyntiin mukaan. Haastateltava ei kokenut tarpeelliseksi uuden tukihenkilön nimeämistä/tapaamista, koska hän koki yhteistyön asianajajansa kanssa jo luontevaksi ja turvalliseksi. RIKU:n tukihenkilön kanssa tehty yhteistyö oli ollut lähinnä keskustelua muun muassa tulevasta oikeudenkäynnistä neuvonantajan roolissa. Tukihenkilön rooli jäi kuitenkin vähemmälle, koska paljon muutakin apua oli tarjolla. RIKU:n tukihenkilön koettiin lisäävän turvallisuudentunnetta, mutta tuolloin kotona käyvät Alvari-perhetyöntekijät koettiin suuremmaksi tueksi. Tukihenkilön nimeäminen oli yksi MARAKin antamista suosituksista, mutta tukihenkilön rooli jäi vähän epäselväksi haastateltavien kohdalla.

Tiedonkulun riittävydestä ja toimivuudesta kysyessä toinen haastateltava kertoi, että hänellä ei itse asiassa ole tietoa, onko hän tällä hetkellä MARAKin asiakkaana vai ei. Lisäksi haastateltava oli jäänyt kaipaamaan oman prosessinsa aikana enemmän tietoa tai jotain kanavaa, jonka kautta olisi saanut helpommin yhteyden MARAK-työryhmään, jos kysyttävää tai tarkennettavaa olisi ilmennyt.

Molemmat haastateltavat kokivat saaneensa kuitenkin paljon tukea ja apua MARAKilta asiakkuutensa aikana. Alvari-perhetyöntekijät olivat käyneet kerran tai tarvittaessa jopa useammin viikossa kotikäynnillä sekä olleet yhteydessä puhelimitse. Lisäksi tukena oli ollut vertaistukiryhmä sekä turvakodin terapeutti. Kummallakaan haastateltavalla ei ollut missään vaiheessa tullut tunnetta, että haluaisi jättää toiminnan kesken eli luopua asiakkuudestaan.

6.4 Kokemuksia turvallisuussuunnitelman vaikutuksista arkeen

Tutkimuksessa kävi esille turvallisuussuunnitelman laatimisen tärkeys. MARAK-työryhmän tekemät ehdotukset ja suositukset koettiin asiallisiksi, hyödyllisiksi sekä turvallisuuden kannalta olennaisiksi asioiksi.

”Ne oli kyllä niinku hyödyllisiä. Tietenkään en mä tiedä istuuko kenenkään elämään tuommoiset suunnitelmat, että joutuu suunnitteleen sitä että mun kotiin ei hyökätä, mutta tässä tilanteessa pakkohan se on neuvoa tuommoiset ja tehdäkin että pysyy itse turvassa, ja lapsi pysyy turvassa.”

MARAK-työryhmä oli ehdottanut tutkimuksessa mukana olleille muun muassa turvallisempaa asuinpaikkaa, sanelulaitteen hankkimista puhelujen tallentamiseksi, tukihenkilöä, valvottuja lapsitapaamisia ja –vaihtoja sekä antanut tietoa lähestymiskiellon rikkomisesta, rikosilmoituksen tekemisestä, turvakiellon hankkimisesta, turvahälyttimen hankkimisesta ja Varjo-hankkeeseen osallistumisesta. Lisäksi suosituksia annettiin siitä, mitä pitää ottaa arjessa huomioon, jos joutuu esimerkiksi pakenemaan kotoaan väkivallan uhkaa. Väkivallan uhan alla elämisestä pyydettiin ilmoittamaan myös työnantajalle sekä päiväkodin henkilökunnalle turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä hakemaan aseenkantolupaa paprikasumutinta varten. Haastateltavaa ohjeistettiin myös ajamaan tarvittaessa suoraan poliisilaitoksen pihalle, mikäli häntä lähdetään seuraamaan ajomatkojensa aikana.

”Siinä mielessä MARAK oli pelastusrengas, että oikeasti joku haluaa suunnitella ja auttaa siinä asiassa, että laki ei oikein oo ollut minunkaltaisen puolella tässä. Että siltä osin aika kivikkoinen tie. Se on vähän niinku kävelykeppi ollut niiden neuvot ja toimet. Ne on järkeviä ja asiallisia ehdotuksia ja neuvoja mitä ne on antanu.”

MARAK-työryhmä on haastateltavien kokemusten perusteella antanut sellaisia ohjeita ja vinkkejä, joista kaikkia uhrit eivät ole osanneet itse edes tietääkään saavansa. Toinen haastateltava toi myös esille, että työryhmälle on säännöllisesti päivitetty hänen kuulumisensa ja sitä myötä saatu tarvittaessa uusia ehdotuksia erilaisista asioista.

MARAK-työryhmän kautta on huomioitu myös uhrien lähipiiriä. Heitä on ohjeistettu muun muassa tekemään rikosilmoitus ja hakemaan tarvittaessa lähestymiskieltoa. Toisaalta haastateltavat kertovat huolehtineensa hyvin tarkasti itse koko prosessin ajan lastensa turvallisuuteen ja suojaukseen liittyvistä asioista. Toinen haastateltava kertoi, että lapsen liittyvät valvotut tapaamiset ja yksinhuoltajuuden hakeminen on hoidettu puolestaan hänen asianajajansa kanssa. Toisessa tapauksessa myös väkivallan tekijälle oli tarjottu Jussi-työtä.

Tiedot ja suositukset turvallisuuteen liittyvistä asioista MARAK-työryhmältä on tullut haastateltaville aina yhteyshenkilön välityksellä suullisesti. Yhteyshenkilöt on koettu aktiivisiksi. Mikäli ei ole pystytty tapaamaan kasvotusten, he ovat olleet yhteydessä puhelimitse. Molempien haastateltavien kokemus oli, että ohjeet ja suositukset olisi ollut mukava saada myös kirjallisena versiona. Annetut suositukset ja jo tehdyt toimenpiteet jäsentyisivät saajalleen paremmin, jos ne olisivat kirjallisena. Niihin voisi myös halutessaan palata myöhemmin.

”Olisi ehkä ollut kiva saada myös paperiversiona niitä, että mää vaan tavallaan tein niinku töitä käskettyä siinä kaaosmielentilassa mitä se on ollut ja on osaltaan edelleenkin. Mää joudun käymään nää asiat läpi vielä oman mielenterveyden takiaakin niin ois kiva kun se ois tavallaan paperillakin että `ahaa tuolloin oli se` ja vähän niinkö konkretisoituisi se työryhmä enemmän, vaikka mää tiedän että se on olemassa ja ne neuvot on ollu tosi hyviä ja arvokkaita ja en tiiäkkään missä olisin ilman koko työryhmää.”

Toinen haastateltavista kertoi, että ryhmästä ollaan menneiden vuosien aikana oltu häneen päin paljon yhteydessä. MARAK-työryhmä kehotti häntä ottamaan myös yhteyttä RIKU:n päivystäjään, jotta uhri saisi sitä kautta henkilön mukaan oikeudenkäynteihin henkiseksi tuekseen sekä huolehtimaan tarvittavasta suojauksesta väkivallan tekijää kohtaan.

Molemmat haastateltavat olivat sitä mieltä, että turvallisuus on tällä hetkellä paljon parempi kuin ennen MARAKin asiakkuutta. Toisaalta toinen haastateltava kertoi, ettei hän ennen asiakkuutta ja väkivallan uhan alla elämisen läpikäymistä osannut pelätä, mutta nyt osaa. Siinä mielessä turvallisuudentunne on hänen kohdallaan mennyt huonompaan suuntaan, vaikka haastateltava ymmärtääkin kokonaisuuden, eli asiat ovat nyt paljon paremmin ja hän on turvassa. MARAKin kautta haastateltava sai myös lisäsysäyksen eron suuntaan väkivallan tekijästä ja ymmärryksen, että on kysymys vakavasta asiasta. Toinen haastateltavista toi ilmi, että turvallisuudentunne on tällä hetkellä selkeästi paljon parempi, eikä osaa kuvitellakaan, että MARAK-työryhmä ei olisi ollut mukana auttamassa häntä.

”Se tieto että tällöinen ryhmä on, joka ottaa tosissaan sen asian ja tekee oikeesti kaikkensa suojellakseen ihmistä. Ja että annetaan neuvoja ja työkaluja että miten ihminen pystyy suojaan itseä, niin eihän tällaista vastaavaa mun käsittääkseni oo. Niin luojan kiitos on, ja että kyllä se vaan lisää

turvallisuudentunnetta. Se on niin tärkeä saada rahtunenkin sitä tunnetta, koska jos olet väkivallan uhan alla ja sua vainotaan niin se elämä revitään riekaleiksi niin henkisesti kuin fyysisestikin ja ihmisuhteet ja kaikki kärsii.”

6.5 Haastateltujen kehittämisideoita MARAK-työmenetelmään liittyen

Haastateltavat toivat voimakkaasti esiin toiveensa MARAKiin liittyvän tietoisuuden lisäämisestä. Asiakkuutensa aikana molemmat olivat esimerkiksi eri tilanteissa joutuneet selittämään, mikä MARAK on, jopa terveydenhuollossa asioidessaan. He olivat myös sitä mieltä, että parisuhdeväkivallan uhrille jo pelkkä tieto MARAKin olemassaolosta tuo toivoa usein kaotoiseen ja muuten epätoivoiseen tilanteeseen.

Varsinaiseen MARAKiin liittyvän riskinarviointikyselyn tekemiseen liittyen nousi esiin kysymysten selkeys ja toisaalta mahdollisuus erilaisiin tulkintoihin. Kysymyksiä ei haastateltavien mielestä ollut liikaa, mutta joidenkin kysymysten monimerkityksellisyys oli jäänyt mietityttämään. Ratkaisuna tähän ehdotettiin kysymysten tarkempaa määrittelyä, jotta kyselyä tehtäessä olisi vähemmän tulkinnanvaraa ja tulokset eivät riippuisi niin paljon kyselyn tekijästä. Kysymyksiä voisi olla myös enemmän, jos niiden avulla voidaan tehdä tarkempia johtopäätöksiä.

Haastateltavat kaipasivat myös enemmän ja konkreettisempaa tietoa MARAKista, monestakin eri näkökulmasta. Ensinnäkin toivottiin kautta linjan enemmän tietoa MARAK-työmenetelmästä ja sen kokoonpanosta, esimerkiksi paikkakuntakohtaisen esitteen muodossa. Lisäksi oman asian käsittelyyn liittyen toivottiin listaa muun muassa niistä viranomaisista/ammattiryhmistä (esim. poliisi, lakimies, sosiaalityöntekijä), jotka ovat asiaa olleet käsittelemässä sekä kirjallista, asiakaskohtaista koostetta MARAK-työryhmän asiankäsittelystä, sisältäen aikataulut ja työryhmän esittämät turvallisuuteen liittyvät suositukset. Haastateltavat olivat saaneet suositukset puhelimitse tai keskustelussa tutun työntekijän kanssa, mutta he kokivat, että eivät edes enää muista, mitä turvallisuussuosituksia heille silloin annettiin. Annetuista suosituksista on jäänyt mieleen lähinnä sillä hetkellä käyttökelpoisin ja mahdollisesti käyttöön otettu suositus. Haastateltavat kokivat, että olisi hyvä kyetä palaamaan suosituksiin myöhemminkin. Myös omalle selviytymisprosessille nähtiin hyväksi se, että asiakkuudesta jäisi käteen jotain kirjallista aineistoa. Prosessin alkuvaiheessa kirjallinen materiaali MARAKista voisi haastateltavien mielestä myös konkretisoida tilanteen vakavuutta ja sitä, että väkivallan uhri ei ole asiansa kanssa yksin.

Haastateltavat olivat myös huolissaan niistä parisuhdeväkivallan uhreista, joiden paikkakunnalla ei ole toiminnassa MARAK-työryhmää tai esimerkiksi turvakotia. Tässäkin kohtaa nähtiin erittäin tarpeelliseksi tiedon ja tietoisuuden lisääminen sekä tiedon helppo saatavuus. MARAKin näkyvyyden lisääminen yleensä koettiin erittäin tärkeäksi, juuri tiedon jakamisen mutta myös henkisen tuen näkökulmasta. Yhtenä keinona haastateltavat näkivät opinnäytetöiden tekemisen ja toivoivat, että niitä tehtäisiin jatkossakin tähän vakavaan aihepiiriin liittyen.

6.6 Tulosten tarkastelu

Parisuhdeväkivallan tapahtumapaikkana on useimmiten oma koti ja pahoinpitelijänä oma puoliso. Tekijä on yleensä sama ihminen, joka jakaa kodin, rakastelee ja hellii sekä asuu yhdessä uhrin kanssa. Tämän vuoksi kumppanuus, yhteisen kodin jakaminen sekä suhteen intiimiys määrittävät olennaisesti tilan, ajan ja väkivallan kokemista. Uhrin oma pahoinpidelty ruumis voi tilanteessa, jossa voimavarat keskittyvät lähinnä jaksamiseen ja kasassa pysymiseen, täyttää koko kutistuneen tilan. (Husso 2003, 195,197.) Fyysisellä tilalla, jossa väkivalta tapahtuu, on myös merkitystä. Fyysinen tila ja ihminen ovat vahvasti suhteessa toisiinsa ja erityisesti tämä korostuu, kun väkivalta tapahtuu kotona, tutussa tilassa. On sekä ruumiin että mielen kokemus olla fyysisen väkivallan kohteena. Ruumis muistaa toistuvan, läheisen tekemän väkivallan vastaanottamisesta syntyvän kivun ja häpeän säilöön ne muistivarastoonsa. Sieltä ne tulevat esille uusissa kokemuksissa ja tilanteissa. (Nousiainen 2013, 97.)

Tarkasteltaessa oman tutkimuksemme tuloksia suhteessa Piispan ja Lappisen 2014 valmistuneeseen arvointiraporttiin MARAKista, ovat tulokset hyvin samankaltaisia. Piispan ja Lappisen tutkimuksessa käy ilmi, että riskinarviointilomakkeen täyttäminen on väkivallan uhrille usein herättävä kokemus. Riskinarviointilomake havainnollistaa, kuinka vakavassa tilanteessa uhri on elänyt. Myös meidän haastateltavamme kertoivat siitä, kuinka vasta riskinarviointikysely sai heidät näkemään, miten vakavasta tilanteesta itseasiassa oli kysymys. Kyselyn tulokset auttoivat uhreja vakavoitumaan siihen, että väkivallan uhka on todellinen ja läsnä. Piispan ja Lappisen arviointiraportin mukaan MARAKin asiakkailla väkivallan uhka on asiakkuuden myötä vähentynyt huomattavasti, jopa 70%:lla tapauksista parisuhdeväkivalta oli loppunut. Myös meidän haastateltavillamme parisuhdeväkivalta oli loppunut asiakkuuden aikana, mutta toinen haastateltavista oli edelleen vakavan vainon kohteena. Haastateltavamme kuitenkin kokivat, että heidän turvallisuudentunteensa oli nyt parempi kuin ennen MARAKia. Heidän mukaansa jo pelkkä tietoisuus MARAKin olemassaolosta loi toivoa kaoottiseen ja epätoivoiseen

elämäntilanteeseen. Haastateltavat kokivat myös parisuhdeväkivallan puheeksiottamisen luonnollisena. Riskinarviointikyselyn tekijän ammattitaitoinen kyky rauhoittaa haastattelutilanne ja tukea haastateltavaa sai tutkimuksessamme paljon kiitosta. (Piispa & Lappinen 2014, 36.)

Arviontiraportissa nähtiin MARAKin haasteena parisuhdeväkivallan uhriksi joutuneen tunnistaminen ja siihen puuttuminen, erityisesti muualla kuin poliisin ja turvakotien keskuudessa. Poliisin työssä ja turvakodeissa parisuhdeväkivalta tunnetaan ilmiönä ja se osataan myös helpommin tunnistaa, mutta esimerkiksi perusterveydenhuollosta ohjataan MARAK-työryhmään asiakkaita vielä vähän. Omassa tutkimuksessamme törmäsimme samaan ilmiöön: haastateltavien mukaan heidän asioidessaan perusterveydenhuollossa tai työterveyshuollossa MARAK oli ollut tuntematon käsite työntekijöille. Haastateltavat olivat jopa itse joutuneet perusterveydenhuollossa asioidessaan selittämään ammattilaiselle, mikä MARAK on. Tämänkin vuoksi toivottiin MARAKiin liittyvän tietämyksen lisäämistä. Näkyvyys ja tiedon helpompi saatavuus koettiin tärkeiksi myös henkisen tuen näkökulmasta. (Piispa & Lappinen 2014, 37.) Läheisväkivallan uhri selviytyy väkivallasta useimmiten pitkäkestoisella, tuetulla ja yksilöllisellä prosessilla, oikea-aikaisesta ammattiavusta hyötyen. Valitettavasti julkisen sektorin resurssit eivät useinkaan riitä väkivallasta selviytyvien auttamiseen. Uhreja ei hoideta vakiintuneilla toimintatavoilla, eikä yksikään taho ota kokonaisvastuuta selviytymisen tukemisesta. Epäonnistuminen oikeanlaisen avun hakemisessa ja saamisessa sekä kokemukset kohtaamattomuudesta ovat tavallisia. Tämän vuoksi auttajien tietämystä läheisväkivallasta ilmiönä sekä sen seurauksista uhrille on lisättävä. (Väänänen 2011, 109-110.) Tämä tuli esille myös tutkimuksemme tuloksissa uhrien asiakaskokemuksissa, kun he olivat hakeneet apua perusterveydenhuollosta.

Tukihenkilötoiminnassa on molempien tutkimusten mukaan kehitettävää. Piispan ja Lappisen mukaan vain puolella MARAKin asiakkaista oli ollut tukihenkilö. Lisäksi eri paikkakuntien välillä oli suuria eroavaisuuksia. Kummallakaan tutkimuksemme haastateltavalla ei voida sanoa olleen toimivaa tukihenkilösuhdetta, vaikka tukihenkilön saaminen oli ollut yksi turvasuunnitelman suosituksista. Toisaalta molemmat haastateltavamme olivat saaneet kaipaamaansa tukea riittävästi muilta tahoilta, lähinnä Alvari-perhetyöntekijältä sekä asianajajalta. Piispa ja Lappinen ehdottavat tukihenkilötoiminnan kehittämistä siten, että tukihenkilöä tarjotaan kaikille riskinarvioinnin yhteydessä sekä myöhemmin asiakkuuden aikana. (Piispa & Lappinen 2014, 37.) Oman tutkimuksemme mukaan kehittämistä tulisi myös katsoa laajemmin, eli miten ottaa huomioon jo asiakkaan olemassa olevat tukiverkostot. Haastateltavamme eivät nähneet tarvetta

varsinaiselle MARAK-tukihenkilölle. Toisella haastateltavalla tukihenkilö oli ollut hetken, mutta haastateltavamme ei kokenut saaneensa tukihenkilöltä juurikaan muuta apua kuin tietoa oikeudenkäynnistä. Haastateltavallamme oli ollut kuitenkin hyvä ja luottavainen suhde asianajajaansa, joten hän ei nähnyt tarvetta solmia uutta tukisuhdetta aiemman keskeytyessä. Toinen haastateltavamme taas koki, että hän sai niin paljon apua muualta (mm. Alvari-perhetyö), ettei hän kaivannut elämäänsä enää uutta ihmistä asiaa käsittelemään.

Ajan kokemukset muuttuvat, kun väkivalta on läsnä. Yleisiä väkivallan kohteena olemisen aiheuttamia kokemuksia ovat menneisyyden kadottamisen tunne sekä tulevaisuuden lyhenemisen tunne. Ne vaikuttavat olennaisesti valintoihin ja toimintaan. Ajan kokemuksen muuttuessa sekä luottamuksen särkyessä ajan ja tilan virtaavuuteen, uhrin kyky koko elämän suunnitteluun kyseenalaistuu. Tulevaisuus voi typistyä päiviksi, tunneiksi tai minuuteiksi ja uhri voi kokea olevansa sidottu läsnäolevaan hetkeen. (Husso, 2003, 197-198.) Traumaattisiin kokemuksiin liittyy usein voimakkaita häpeän tunteita, näistä yksi on juuri väkivallan kohteeksi joutuminen. Tunne on irrationaalinen, joka ei ole järjestelmällisesti hallittavissa. Häpeä ei helpota siitä huolimatta vaikka ajatteleekin, ettei tapahtunut ole omaa syytä. Nämä tilanteet voivat vaikuttaa haluan puhua kokemuksesta ja jakamisen tarpeen voittaa häpeä. Tällöin uhri helposti sulkeutuu omaan maailmaansa ja kotiinsa eristäytyen sekä välttämällä kaikkia kontakteja. Uhri saattaa kapseloida oman kauhean kokemuksensa sisäänsä pyrkien kaikin voimin sen unohtamiseen, saattaen olla ihmisten parissa kuitenkin kuten ennenkin, mutta teeskennellen. Unohtaminen ei kuitenkaan ole usein mahdollista, vaan tapahtuma vaivaa mieltä jatkuvasti. Käymällä vaikea kokemus läpi puhumalla siitä, se helpottuu vähitellen. (Saari 2003, 54-55.) Piispan ja Lappisen arviointiraportin mukaan MARAKin tunnettuutta tulee lisätä sekä viranomaisten että muun väestön parissa (Piispa & Lappinen 2014, 37). Oma tutkimuksemme tukee täysin tätä kehitystarvetta. Tietämystä MARAKista olisi syytä lisätä muun muassa perusterveydenhuollossa, sekä rohkaista ja kouluttaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia sen käyttöönottoon. Haastateltavamme näkivät tunnettuuden lisäämisen myös erittäin tärkeänä viestinä parisuhdeväkivallan uhreille, että on olemassa taho, joka kuuntelee heitä ja ottaa heidän tarinansa vakavasti. Haastateltavat kokivat luontevan puheeksiottamisen parisuhdeväkivallan uhan alla elämisestä sekä MARAK-riskinarviointikyselyn erittäin tärkeäksi ja hyväksi herätykseksi omalle elämäntilanteelleen.

Tutkimukseen osallistuneilla naisilla oli lapsia. Väkivallalla on aina vakavat vaikutukset lapsiin ja myös heillä on oikeus turvalliseen elämään. Avun hakeminen vakavaan tilanteeseen on merkki

siitä, että pitää itsensä lisäksi huolta myös lapsistaan. Tilanteesta on myös hyvä kertoa lähipiirille. (Nettiturvakoti 2014b, hakupäivä 8.11.2014.) Haastateltavat kertoivat huolehtineensa lastensa turvallisuuteen ja suojaukseen liittyvistä asioista hyvin tarkasti itse koko prosessin ajan, sekä kertoneensa lähipiirilleen väkivallan uhan alla elämisestä. MARAK-työryhmän tekemässä turvallisuussuunnitelmassa huomioitiin haastateltavien mukaan myös uhrien lähipiiriä. Heitä ohjeistettiin tekemään tarvittaessa rikosilmoitus ja hakemaan lähestymiskieltoa. Turvallisuussuosituksissa huomioitiin lapsia muun muassa ehdottamalla valvottuja lapsitapaamisia ja -vaihtoja sekä informoimaan myös päiväkodin henkilökuntaa väkivallan uhan alla elämisestä lasten turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Vanhemmalla, joka asuu yhdessä lapsen kanssa, on ensisijainen vastuu lapsen turvallisuudesta. Mikäli tapaamistilanne ei ole turvallinen lapselle, ei tapaamissopimus velvoita luovuttamaan lasta toiselle vanhemmalle. Lapsi voi olla vanhempien välistä väkivaltaa nähtyään pelokas ja traumatisoitunut. Tämän vuoksi lapsen ja etävanhemman tapaamisiin liittyy erityistä huolta ja niiden tulisikin olla valvottuja. Mikäli lapsen vaihtotilanteisiin saattaa liittyä mahdollisia uhka- ja riitatilanteita, on hyvä tehdä valvotut vaihdot turvallisen kolmannen osapuolen läsnäollessa. (Pohjoisvirta 2011, 144.)

7 POHDINTA

Väkivaltarikollisuudessa Suomi on heikoilla Euroopan unionin tilastoissa. Euroopan jäsenmaiden keskiarvoon verrattuna Suomessa tehdään noin kaksinkertainen määrä henkirikoksia. Ne tehdään yleensä perhepiirissä tai kotona. Suurin osa poliisin tietoon tulleista parisuhdeväkivallan tekijöistä on miehiä. Viidesosassa parisuhteista nainen on kokenut kyselyjen mukaan väkivallalla uhkailua tai fyysistä väkivaltaa viisitoista vuotta täytettyään. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on Suomessa yhteiskunnallinen, vakava ilmiö. (Väestöliitto 2014, hakupäivä 30.9.2014.) Tämän vuoksi parisuhdeväkivallan ehkäisemiseen kehitetty MARAK-työmenetelmä kaipaakin näkyvyyttä kaikkialla Suomessa. Tiedon helpompi saatavuus auttaisi läheisväkivallan uhan alla eläviä ymmärtämään tilanteensa vakavuuden ja sen, etteivät he ole asiansa kanssa yksin. Tarvittaessa MARAKin turvasuunnitelman ehdotuksien ja suositusten avulla myös yhä useamman vakavan läheisväkivallan uhrin elämäntilanne saataisiin muuttumaan parempaan ja turvallisempaan suuntaan.

Läheisväkivalta on sekä yhteiskunnallinen että yksilöllinen ongelma. Se on tunnistettu ja yhä tunnistamaton ilmiö samanaikaisesti. Läheisväkivalta on vaikea saada esiin ja kohdata sosiaalisena ongelmana. (Ojuri 2011, 9.) Ammattilaisilla ei aina ole rohkeutta, valmiuksia tai osaamista tunnistaa tai ottaa puheeksi asiakkaan kokemaa väkivaltaa. Se voidaan mieltää yksityisyyteen kuuluvaksi henkilökohtaiseksi asiaksi. Asiakkaat puolestaan eivät oman syyllisyyden, häpeä tai pelon vuoksi ota väkivaltaa puheeksi oma-aloitteisesti. Mikäli väkivalta ei tule esille viranomaiskäytännöissä, jää se myös tilastoissa ja tiedoissa näkymättömäksi. On tärkeää tarkastella väkivallan muotojen ja yleisyyden lisäksi myös sitä, millaisia seurauksia väkivallalla on. Niiden avulla saadaan myös vihjeitä siihen, millaista apua väkivaltaa kokeneet uhrin tarvitsevat. Naisiin kohdistuvan väkivallan neutralisoinnista on nähtävissä viitteitä. Suomalaisen hyvinvointivaltion suhtautuminen väkivaltaan on yhteydessä tällaiseen neutraloivaan ja vähättelevään suhtautumisasenteeseen. Valtakunnallinen väkivallan vastainen työ on alkanut muihin maihin verrattuna Suomessa myöhään, eikä hyvinvointivaltio ole ottanut vastuuta väkivallasta. Seuraukset uhrille tapahtuneesta väkivallasta on tunnistettu hitaasti ja palvelut sekä niiden tarjonta vaihtelevat paikkakunnittain merkittävästi ja niitä on heikosti tarjolla. Myös suhtautuminen väkivallan aiheuttamaan traumatisoitumiseen vaihtelee. Koska traumatisoituminen tunnistetaan heikosti, unohdetaan herkästi väkivallan seuraukset ja naisten väkivaltakokemuksia vähätellään. (Piispa 2011, 15, 18, 32-33.)

Suomessa on tiedostettu tarve väkivallan vähentämiseen ja tähän on viitattu useissa valtionhallinnon ohjelmissa, esimerkiksi Suomen hallituksen vuosille 2010 - 2015 laatimassa ohjelmassa naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 9-14). Läheisväkivallan ennaltaehkäisystä kirjoitetaan, puhutaan ja siihen myös pyritään. Valitettavasti työn haasteena on se, että julkisella sektorilla keskitytään kuitenkin edelleen korjaavaan työhön ennaltaehkäisevän työn sijasta. Tarvitaankin ennakoivia toimenpiteitä, kuten väkivallan havaitsemisen, tiedostamisen ja tunnistamisen tehostamista sekä eri tahojen hyvää yhteistyötä. Yhteistyön tulee olla ohjattua, koordinoitua ja kaikkien tahojen tulee sitoutua työn toteutukseen. Työ vaatii aikaa ja resursseja. Viranomaisten valmiuksia tunnistaa väkivaltaongelma sekä kohdata ja tarjota asianmukaista apua väkivallan osapuolille parannetaan erilaisten koulutusten avulla. Väkivallan näkyväksi tekeminen ja siitä puhuminen on yksi hyvä keino ennaltaehkäisyyn. Läheisväkivaltaan on aina puuttuttava. Siihen puuttuminen ja sen ehkäiseminen kuuluu kaikille ja jokaisella kansalaisella on vastuu väkivallattoman elämän toteutumisesta. Kaikkien hallinonalojen ja toimintayksiköiden tavoitteiksi ja työkäytännöiksi tulee sisällyttää väkivallan ennaltaehkäiseminen. Laaja-alaisen yhteisen vastuun toteuttamisessa keskeinen tekijä on tiedon ja tietoisuuden lisääminen läheisväkivallasta. (Viola väkivallasta vapaaksi 2014; Rikoksantorjuntaneuvosto 2014; Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7, 3, hakupäivä 15.11.2014.) Väkivaltailmiön lisäämisen tärkeys tuli useasti esille myös haastateltaviemme kertomuksissa. Tietoisuus ilmiöstä alentaisi uhrin kynnystä oma-aloitteiseen puheeksiottamiseen läheisväkivallasta, sekä herättäisi samalla tilanteen vakavuuteen luoden myös turvaa siitä tiedosta, että on olemassa ammattiapua ja tahoja, joiden avulla vaikeaan elämäntilanteeseen voi saada helpotusta. Eri viranomaisten välisestä toimivasta yhteistyöstä MARAK on erittäin hyvä esimerkki. Asiakas saa nopeasti ja yhdellä kertaa avun usealta eri taholta. Asiakkaan on myös helpompi ottaa vaikea asia puheeksi, jos hän voi luottaa siihen että vastassa oleva viranomaisena tuntee läheisväkivallan ilmiönä. Läheisväkivallan tunnistaminen ja puheeksiottaminen on MARAKissa prosessin käynnistävät vaiheet. MARAKissa on mukana juuri ne viranomaiset, jotka tuntevat väkivaltatyötä parhaiten ja voivat työryhmässä myös samalla jakaa osaamistaan. Ilmiö täytyy tuntea, jotta sen voi tunnistaa. On tärkeää, että väkivallan uhri kokee, että hänellä on lupa puhua, vaikka vastassa ei olisikaan väkivaltatyön ammattilainen. Yhteydenottaminen poliisiin tai turvakotiin on huomattavasti vaikeampaa kuin terveysasemalle tai työterveyshuoltoon.

Äärettömän tärkeää olisi myös se, että julkisen sektorin resurssit kohdennettaisiin nimenomaan ennaltaehkäisevään työhön. Keskittyessä pelkästään korjaavaan työhön on läheisväkivallan uhri

kärsinyt jo pitkään jatkuneesta väkivallasta ja hänellä voi olla takanaan paljon traumatisoivia kokemuksia. Tällöin uhrin auttamiseksi on tehtävä paljon työtä, joka vaatii kuntasektorilta paljon osaavia työntekijöitä, aikaa ja rahaa. Kohdennettaessa työtä ennaltaehkäisevään suuntaan saa uhri tarvitsemaansa apua mahdollisesti jo varhaisessa vaiheessa, joten myös vakavat, traumatisoivat väkivaltakokemukset jäävät vähäisemmiksi. Niin ikään osallisuudella on tärkeä osuus väkivaltatyön kehittämisessä. Asiakkaiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla väkivaltatyötä pystytään kehittämään edelleen. Uudet asiat on helpompaa huomata asiakastyöstä saadun palautteen kautta. Tässä tutkimuksessa kerättyjen MARAKin naisasiakkaiden kokemusten perusteella saatiin myös hyviä kehittämisideoita työmenetelmään liittyen. Asiakaslähtöisen työn lisäksi on tärkeää verkostoitua eri toimijoiden kanssa. Voimat yhdistämällä työ on yhdessä mielekästä ja tehokkaampaa. Tästä on hyötyä myös asiakastyöhön. Väkivaltatyössä asiakkaiden elämässä on usein myös muita tahoja mukana (esim. perheneuvola, päivähoido). Mikäli kontaktia muihin toimijoihin ei ole, saatetaan tehdä niin sanottua vastakkaista työtä. Tämän vuoksi on tärkeää verkostoitua eli tehdä moniammatillista yhteistyötä puhuen auki asiasisällöt ja työskentelyn tavoitteet. Tiedon jakaminen ja yhteneväinen linja ovat ehdottoman tärkeitä onnistuneelle asiakastyölle. Väkivaltatyön arvoperustaan kuuluvat myös turvallisuus, luotettavuus ja asiakkaan kunnioittaminen. Työ on molemminpuolista ja aitoa vuoropuhelua, sekä asiakkaan kokemusta kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta. Keskeisenä periaatteena on kaikkien osapuolien huomioiminen ja heidän oikeutensa saada apua.

Muun muassa Ensi- ja turvakotien liitto sekä Naisjärjestöjen keskusliitto ovat allekirjoittaneet kannanoton, jonka mukaan Suomen hallitukselta ei ole löytnyt riittävästi poliittista tahtoa saattaa läheisväkivallan uhrien palveluja kuntoon. Suomi ei ole ratifioinut Istanbulin sopimuksena tunnettua Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaista yleissopimusta, joka olisi velvoittanut Suomea perustamaan matalan kynnyksen palveluja, ympärivuorokautisen tukipuhelimen sekä lisäämään turvakotipaikkoja. Turvakoti on merkittävässä roolissa, kun kysymyksessä on uhrien tunnistaminen ja auttaminen. Esimerkiksi Oulussa suurin osa MARAK-työryhmän asiakkaista tulee turvakodin kautta. Turvakodit tulevat siirtymään kunnilta valtion rahoittamiksi vuonna 2015, mutta valtion määrärahat eivät riitä ylläpitämään nykyisiä turvakotipaikkoja, vaan paikat saattavat jopa vähentyä. Suomen hallitus ei myöskään ole vakinaistamassa väkivallan vastaisen työn asemaa, sillä työn vaatiman ja Istanbulin sopimuksen velvoittaman koordinaatioelimen perustamiseen ei ole annettu selkeää aikataulua tai rahoitusta. (Amnesty International 2014, hakupäivä 15.11.2014.) Väkivaltatyö on monimuotoista ja tämän vuoksi laatukriteerit ovat tarpeellisia työssä. Niiden avulla varmistetaan muun muassa

asiakkaiden samanlaatuista palvelua. Palveluiden kysyntä ei ole tänä päivänä vähentynyt myöskään väkivaltatyön osalta. Kysymyksenä voikin esittää, kuinka väkivallan uhrien hyvinvointi voidaan turvata myös tulevaisuudessa, kun valtion monenlaiset voimakkaat muutostilanteet aiheuttavat haasteita palvelujen saatavuuteen ja laatuun? Muun muassa turvakotien palvelujen olisi tärkeää säilyä ennallaan ja valtionrahoituksen olla kunnossa jotta toiminta olisi vakaalla pohjalla. Lisäksi turvakotipaikkoja tulisi ennenkaikkea mieluummin lisätä kuin vähentää nykyisestään, jotta vakavan väkivallan uhrien auttamiseen pystyttäisiin vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Uhrin selviytyminen vaatii oman tietoisuuden heräämistä sekä väkivaltaisesta suhteesta irtaantumista. Selviytyminen edellyttää uhrin kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin saavuttamista, joka koostuu väkivallan aiheuttamien seurausten poistumisesta, turvallisuuden kokemuksen lisääntymisestä ja omanarvontunnon palautumisesta. Uhri tarvitsee selviytyäkseen riittävän pitkäkestoista ammatillista tukea ja apua. (Väänänen 2011, 109.). Raja ei-hyväksyttävän ja hyväksyttävän välillä saattaa hämärtyä naisten kokemusmaailmassa. Väkivallasta tulee ikäänkuin normaalia ja nainen jopa syyllistää siitä itseään. Naiset haluavat uskoa ydinperheeseen ja pelko perheen hajoamisesta on läsnä. Voi olla helpompaa nähdä väkivallan kuuluvan normaaliin arkielämään. Jokapäiväisten uhkausten ja pakottamisten seurauksena nainen alistuu ja luovuttaa. Tämä johtaa väkivallan puolustamiseen ja hyväksymiseen. Yhteiskunnallisesta muutoksesta huolimatta tällainen väkivallan vähätteleminen ja sen näkymättömäksi tekeminen ovat osoituksia siitä, miten perinteisestä familistisesta käsityksestä naisen rooli äitinä ja vaimona edelleen saa merkityksensä. (Ojuri 2004, 102-104.)

Väkivaltailmiö on myös arvokas tutkimuksen aiheena. Tutkimuksella saadaan paitsi uutta tietoa, myös näkyvyyttä läheisväkivaltaa ehkäisevälle työlle. Tämän aihepiirin näkyminen esimerkiksi mediassa saattaa jo pelkästään antaa viestin parisuhdeväkivallan uhrille siitä, että vaikeudet mitä hän kokee, eivät ole oikein eikä normaalia. Lisäksi näkyvyys lisää tietämystä siitä, että on olemassa tahoja, jotka auttavat tässä vakavassa elämäntilanteessa. Varsinkin asiakkuuden alkuvaiheessa työryhmän ”kasvottomuus” voi vaikuttaa siihen, antaako asiakas/väkivallan uhri luvan viedä asiaansa eteenpäin työryhmän käsiteltäväksi. Vantaalla MARAK- työryhmän kokouksessa myös uhrilla on ollut mahdollisuus olla paikalla hänen asiansa käsittelyssä, mutta tämän ei ole nähty lisäävän asiakkaan tyytyväisyyttä MARAK-työryhmän toimintaan (Piispa & Lappinen 2014, 29).

MARAK-riskinarviointikyselyn tekeminen vaatii yhtenäistä koulutusta, jotta myös tulkinat olisivat mahdollisimman yhteneväisiä. Koulutusta kaivataan tietämyksen lisäämiseksi myös peruspalveluihin, jotta riskinarviointilomakkeen käytöstä tulisi enemmän rutiinia sekä läheisväkivaltailmiön puheeksiottamisesta luonnollinen lisä työntekijöiden ammattitaitoon. Prosessia voisi käytännön asioissa myös selkeyttää: kuka on yhteyshenkilö työryhmään päin, miten tarvittaessa saa yhteyden työryhmään sekä asiakkuuden kestoon eli siihen, milloin oma asiakkuus päättyy. Kädessä pideltävä esite MARAKista konkretisoisi työryhmän olemassaoloa ja lisäisi osaltaan turvallisuuden tunnetta. Kirjallinen materiaali viestii myös asian vakavuudesta ollen tärkeä keino oman muistin tukemiseen sekä selviytymisprosessiin myös myöhempänä ajankohtana.

Tutkimusta tehtäessä oli pysähdyttävä kokemus kuulla, minkälaisessa todellisuudessa nämä haastattelemamme naiset elävät. Vaikka asiakkuuden alkamisesta oli jo vuosia ja MARAKilta suositukset saatu ja toteutettu, väkivallan uhka ja vainottuna oleminen vaikuttivat silti edelleen heidän arkielämäänsä. Useimpien ihmisten itsestäänselvänä pitämät asiat, kuten muun muassa kaupungilla liikkuminen keskellä päivää ei välttämättä olekaan mahdollista. Lähes kaiken liikkumisen tulee olla suunniteltua turvallisuus huomioiden, varustautuen erilaisilla turvakeinoilla. On ilman muuta selvää, että tällainen rajoittaa elämää.

Tutkijoina näimme oman ammatillisuutemme kehittymisen tärkeäksi haastatteluja tehtäessä. Ammattietiikka ja eettisyys auttoivat meitä haastattelutilanteissa kuuntelemaan ja tukemaan naisasiakkaita heidän kertoessaan ja muistellessaan vaikeita elämäntilanteitaan. Arvostimme ja kunnioitimme tutkimukseemme osallistuneiden rohkeutta jakaa vaikeat, pysähdyttävät kokemuksensa kanssamme. Kohtaamiset herättivät ajattelemaan omaa arvomaailmaamme sekä ammatillisuuttamme tehdä tulevaisuudessa muun muassa yksilötyöskentelyä parisuhdeväkivaltaa kokeneiden ihmisten parissa. Tietomme ja ymmärryksemme parisuhdeväkivallan ilmiöön sekä moniammatilliseen MARAK-työmenetelmään lisääntyi tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien ansiosta. Valmiutemme kohdata erilaisia asiakkaita ja elämäntilanteita vahvistui siirtyessämme työelämään opintojen päätyttyä. Lisäksi tutustuimme laajalti alan kirjallisuuteen, joka myös omalta osaltaan syvensi ammatillisuuttamme tutkimusprosessin aikana. Tutkimuksen aikana vahvistui myös käsitys siitä, että sosionomin tutkintoon tulisi sisältyä läheisväkivaltaan liittyviä pakollisia opintoja.

Parisuhdeväkivallan uhrista ei välttämättä ulkoisesti näe, miten vaikeita asioita hän käy läpi. Häpeän tunne vaikeuttaa asian kertomista läheisille tai viranomaisille. Kuten Ojuriikin tutkimuksessaan ”Väkivalta naisen elämän varjona” tarkastelee naisten selviytymisstrategioita, niin usein naiset verhoavat oman uhritensa estäessään väkivallan tulon julkiseksi. Väkivaltaa ei ikäänkuin ole olemassa, kun se tehdään näkymättömäksi ulkopuolisille. Kulttuurisilla tekijöillä on vaikutuksensa tällaiseen ajattelutapaan. (Ojuri 2004, 103.) Usein kertomista estää myös pelko siitä, että väkivallan tekijä saa tietää. Haastattelujen jälkeen oli pysähdyttävää huomata, että esimerkiksi hyvien liikenneyhteyksien päässä oleva, keskustassa sijaitseva tila ei ollut välttämättä haastateltavan mielestä se turvallisin vaihtoehto. Osallistuminen tutkimukseen ei ollut haastateltaville helppoa, tilanne oli stressaava jo pelkästään liikkumisen kannalta mutta myös siksi, että osallistuakseen oli pakko palata menneeseen, kaoottiseen ajanjaksoon. Haastateltavilla oli kuitenkin voimakas halu ja pyrkimys auttaa muita parisuhdeväkivallan uhreja, joten he päättivät osallistua tutkimukseemme kertomalla kokemuksistaan sekä kehittämisideoistaan. Kokemukset MARAKista olivat haastateltavilla positiivisia eikä asiakkuutta haluttu jättää kesken.

”Te ette arvaakaan kuinka suuri merkitys sillä on meille, jotka ollaan tämän varassa. Se on meille niin tärkeää.... Että pysyy hengissä”.

Oli koskettavaa kuulla, miten vaikuttuneita haastateltavat olivat siitä, että tästä aihepiiristä tehdään tutkimusta. Molemmat haastateltavat jäivät mielenkiinnolla odottamaan valmista opinnäytetyötä. Haastattelujen jälkeen päällimmäisenä ajatuksena molemmilla kerroilla oli kunnioitus ja kiitollisuus näitä rohkeita naisia kohtaan ja myös voimakas tunne siitä, että olemme tekemässä tärkeää tutkimusta. Epäilykset tunteesta, että tutkimuksemme jotenkin kärsii vähäisestä haastateltavien määrästä poistui ja koimme että yksittäisen ihmisen kokemusperäiset ajatukset ja tarinat ovat arvokkaita ja tutkimuksen arvoisia. Haastateltavamme olivat myös pohtineet MARAK-työryhmän toimintaa hyvin laajasti ja syvällisesti, joten saimme heiltä pitkälle mietittyjä ajatuksia MARAK-työmenetelmän kehittämiseen. Haastattelujen myötä tutkimuksemme vasta sai todellisen tarkoituksen ja kokemuksen meille tutkijoille, että teemme arvokasta työtä. Myös tieto siitä, että tutkimuksemme tulokset ovat olleet Oulun MARAK-työryhmän puheenjohtajan mielestä merkityksellisiä ja tärkeitä, on lisännyt motivaatiotamme saattaa tämä opinnäytetyöprosessi loppuun asti. Toiveemme on, että jatkotutkimusmahdollisuuksia ja kehittämisideoita MARAKin tunnettuuden lisäämiseksi hyödynnettäisiin tulevaisuudessakin. Puheeksiottaminen ja kuuntelemisen taito ovat tavoiteltavia asioita sosiaalialalla tehtävässä työssä. MARAK-riskinarviointilomakkeen avulla parisuhdeväkivallan puheeksiottaminen

helpottuu. Tämänkin vuoksi tiedottamista, ohjausta ja koulutusta MARAKista ja läheisväkivallasta olisi hyvä lisätä jokaisella paikkakunnalla.

7.1 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Olisi ensiarvoisen tärkeää, että MARAK-työmenetelmä tunnettaisiin perusterveydenhuollossa, työterveyshuollossa sekä muissa peruspalveluissa. Väkivallan uhrin ei ole helppo ottaa asiaa puheeksi, joten peruspalveluissa tulisi olla keinoja, menetelmiä ja rohkeutta puheeksiottoon sekä myös tieto siitä, mistä väkivallan uhri voi saada apua. Tutkimuksen aiheita voisivat olla muun muassa se, miten MARAK tunnetaan peruspalveluissa, sekä miten tietämystä MARAKista voisi lisätä entisestään. Tämä tuli esille myös tutkimusta suunniteltaessa ja keskusteluissa Oulun MARAK-työryhmän puheenjohtajan Siskomaija Pirilän kanssa. Myös paljon keskustelua herättänyt aihe miehestä väkivallan uhrina ja MARAKin asiakkaana olisi yksi mielenkiintoinen tutkimuskohde. Olisi myös kiinnostavaa tietää, eroavatko miesten ja naisten kokemukset MARAKin asiakkuudesta keskenään.

MARAK-asiakkuus alkaa usein tilanteessa, jolloin asiakkaalla on arki sekaisin. Hänellä on traumaattisia kokemuksia väkivallan uhrina olemisesta sekä uhka väkivallan uusiutumisesta. MARAKin turvasuositukset annetaan asiakkaalle joko suullisesti, puhelimitse tai tapaamisessa jo tutuksi tulleen työntekijän kanssa. Molemmat haastateltavat toivoivat, että MARAK-riskinarviointikyselyn yhteydessä olisi saatavilla esittelymateriaalia MARAK-työmenetelmästä. Esitteen avulla työryhmän olemassaolo ikäänkuin konkretisoituisi, joka taas omalta osaltaan lisäisi uhrin turvallisuuden tunnetta. Esite kertoisi lukijalleen myös asian vakavuudesta. Lisäksi toivottiin, että työryhmän antamat suositukset olisivat saatavissa kirjallisena koosteena. Haastateltavien mielestä tämä antaisi mahdollisuuden perehtyä asiaan tarkemmin ollen myös muistin tukena myöhemmässäkin vaiheessa. Kirjallisen asiakasmateriaalin tuottaminen MARAKista voisi olla myös yksi työmenetelmään liittyvä tutkimuksen aihe.

8 LÄHTEET

Amnesty International. 2014. Kannanotto: Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen sopimus vaarassa vesittyä Suomessa. Hakupäivä 15.11.2014, <https://www.amnesty.fi/kannanotto-naisiin-kohdistuvan-vakivallan-vastainen-sopimus-vaarassa-vesitty-suomessa/>.

Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2013a. Onko perhe- ja lähisuhdeväkivalta yleistä? Hakupäivä 5.11.2013, <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/onko-perhe-ja-lahisuhdevakivalta/>.

Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2013b. Perheväkivallan määrittely. Hakupäivä 5.12.2013, http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/perhevakivallan_maarittely/

Ensi- ja turvakotien liitto 2013c. Parisuhdeväkivallan seuraukset. Hakupäivä 24.11.2013, http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/parisuhdevakivallan_seuraukset/

Eskola, J & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6.painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J.Auvinen & R.Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 25 – 43.

Hautanen, T. 2012. Mitä tilastot kertovat väkivallasta ja sukupuolesta? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tasa-arvotiedon keskus Minna. Hakupäivä 18.11.2013, http://www.minna.fi/web/guest/vakivaltatilastot#Parisuhdev_kivalta

Heikkilä, T. 2010. Vain taivas rajana. Sosiaalityöntekijöiden kohtaama parisuhdeväkivalta. Pro gradu-tutkielma. Yhteiskuntatieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto. Hakupäivä 8.12.2013, http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20100117/urn_nbn_fi_uef-20100117.pdf.

Hintikka, S. 2011. Uhrin traumaattinen kriisi. Teoksessa P. Kjällman (toim.) Rikoksen uhrin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 21-40.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu-teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopiston vastapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hoeffler, A. & Fearon, J. 2014. Benefits and Costs of the Conflict and Violence Targets for the Post-2015 Development Agenda. Post-2015 Consensus. Conflict and Violence Paper. Copenhagen Consensus Center. Hakupäivä 17.11.2013,
http://www.copenhagenconsensus.com/sites/default/files/conflict_assessment_-_hoeffler_and_fearon_0.pdf

Honkasaari, T. & Ikonen, M. 2003. Haastattelu. Teoksessa Tanskanen, M. (toim.) Johdattelua tutkimusmenetelmiin. Metodologia ja tutkimus maantieteessä: seminaari 2002. Joensuu. Maantieteen laitos. Joensuun yliopisto, 18-24. Hakupäivä 8.11.2014,
https://www.uef.fi/documents/1160268/1160329/Johdattelua_tutkimusmenetelmiin.pdf/922fa05b-b3a7-4e2f-8716-b99f763cc256.

Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Kivivuori, J. 2013. Rikollisuuden syyt. Helsinki: Nemo.

Korkeela-Leppälä, T. 2001. Naisen ambivalenssi perheväkivaltaa sisältävässä parisuhteessa. Teoksessa Ojuri, A. (toim.) Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 25 – 51.

Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B. & Lozano, R. (toim.) 2002. Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Lääkäriin sosiaalinen vastuu ry. Terveystutkimuskeskus ry. Hakupäivä 12.1.2014,
http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki. Edita Prima Oy.

Marttala, P. 2011. Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.). Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy, 37 – 50.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki. WSOYpro Oy.

Naisten linja 2013. Väkivallan seuraukset. Hakupäivä 24.11.2013,
<https://www.naistenlinja.fi/fi/julkinen/tietoa+vakivallasta/vakivallan+seuraukset/>.

Nettiturvakoti 2014a. Traumatisoiva kokemus. Hakupäivä 19.1.2014,
https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=128.

Nettiturvakoti 2014b. Miksi turvasuunnitelma kannattaa tehdä? Hakupäivä 8.11.2014,
https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=150.

Nieminen, H. 1997. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Helsinki: WSOY.

Nousiainen, K. 2013. Lyöty äiti – väkivaltainen koti sisäisenä tilana. Teoksessa Vironkannas, E. & Väyrynen, S. (toim.) Varjoja naiseudessa. Unipress, 83 – 112.

Ojuri, A. 2004. Väkivalta naisen elämän varjona –tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämänculusta ja selviytymisestä. Rovaniemi. Lapin Yliopistopaino.

Ojuri, A. 2011. Yksilöllinen ja yhteiskunnallinen ongelma. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.). Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy, 9.

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöryhmä. 2012. Oulun kaupunki. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytoimenpideohjelma 2012. Hakupäivä 19.12.2013,
http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=31344180-cada-4dba-85e5-afc671dd5324&groupId=64357.

Piispa, M. 2004. Väkiältä ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Tutkimuksia 241. Tilastokeskus. Hakupäivä 5.12.2013, <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sospo/vk/piispa/vakivalta.pdf>

Piispa, M. 2006. Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. Naisiin kohdistunut väkiältä 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Hakupäivä 24.11.2013, 4.12.2013, <http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=pxxw0c.pdf&SSURLsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1379274530612&blobheadervalue1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>

Piispa, M. 2011. Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.). Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy, 15-36.

Piispa, M. & Lappinen, L. 2014. MARAK – moniammatillista apua väkivallan uhrille. Arviointiraportti. Työpaperi 21/2014. Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Piispa, M., Tuominen, M., & Edwards, H. THL:n Raportti 10/2012. MARAK-kokemuksia parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin menetelmän kokeilusta Suomessa. Hakupäivä 5.11.2013, <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8ed97595-de71-48a7-8746-4e4d1b7e43d6>.

Pirilä, S. 2013a. MARAK Oulussa 2010-2013. Lähisuhde- ja perheväkivaltaa työssään kohtaavien foorumi 2013. Luento 19.9.2013. Hakupäivä 15.11.2013, http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/oulun_ensi-ja_turvakoti_ry/lahisuhde-ja-perhevakivaltaa-tyo/

Pirilä, S. 2013b. MARAK. Teoksessa Oulun turvallisuustyöryhmä Rissanen P. & Kontsas, H. Oulun turvallisuusohjelma 2013-2016, 20. Hakupäivä 15.11.2013, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=c1f71bcb-018f-46fa-b69f-757ad05c283b&groupId=50312.

Pohjoisvirta, R. 2011. Väkivallan riskien arviointi ja turvasuunnitelma. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.). Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy, 133-145.

Rikksentorjuntaneuvosto, oikeusministeriö. 2013. Väkivallan vähentäminen. Hakupäivä 15.11.2013,

<http://www.vakivallanvahentaminen.fi/fi/index/hyviakaytantoja/lahisuhdevakivalta/marac.html>.

Rikksentorjuntaneuvosto, oikeusministeriö. 2014. Väkivallan vähentäminen. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy. Hakupäivä 15.11.2014, <http://www.vakivalta.rikksentorjunta.fi/fi/index/vakivallanehkaisy/vakivallanvahentamiskeinoja/nai-siinkohdistuvanvakivallanehkaisy.html>.

Riski, T. 2009. Naisiin kohdistuva väkivalta ja tasa-arvopolitiikka. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:50. Hakupäivä 8.12.2013, http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1082856&name=DLFE-10918.pdf

Robinson, Amanda, 2006. Reducing Repeat Victimization Among High-Risk Victims of Domestic Violence. The Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. Violence Against Women 12 (8), 761-788. Hakupäivä 15.11.2013, <http://nordaf.co.uk/public/Editor/assets/Library/Cardiff%20CCR%20Model%20Reducing%20Repeat%20Victimisation.pdf>.

Ronkainen, S. 2008. Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008):4. Hakupäivä 8.12.2013, <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101398/ronkainen.pdf?sequence=1>

RTN- rikksentorjuntaneuvosto, oikeusministeriö- Turvallisuussuunnittelu.fi, 2013. Moniammatillisen riskienarviointimenetelmän (MARAK) pilottihanke. Hakupäivä 5.11.2013, http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/material/attachments/turvallisuussuunnittelu/hyvatkaytannot/vakivalta/6E28x3TKx/Moniammatillisen_riskienarviointimenetelman_MARAK_pilottihanke.pdf.

Saari, S. 2003. Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Kriisit ja niistä selviytyminen. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Salmi, V., Lehti, M., Siren, R., Kivivuori, J. & Aaltonen, M. 2009. Perheväkivalta Suomessa. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Verkkokatsauksia 12/2009. Hakupäivä 4.12.2012, http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=12_09%20perhev%C3%A4kivalta%20suomessa.pdf&SSURLsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1379274545972&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf

Sisäasianministeriön julkaisuja 34/2010. Onnistumisen iloa - turvallisuuden hyviä käytäntöjä. Perheväkivaltatiimi, Oulu 34/2010, 92. Hakupäivä 15.11.2013, <http://www.intermin.fi/julkaisu/342010?docID=24920>.

Sosiaaliportti 2012. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. ECTS-kompetenssit. THL. Hakupäivä 12.1.2014, http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:5. Hakupäivä 18.11.2013, http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12304.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:7. Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Ewalds, H. (toim.). Hakupäivä 15.11.2014, http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3570.pdf.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:9. Tunnista, turvaa ja toimi. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Hakupäivä 17.11.2013, http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3513.pdf.

Säävälä, H., Nyqvist, L. & Salonen, S. 2006. Väkivallan olemus. Teoksessa Säävälä, S., Pohjoisvirta, R., Keinänen, E. & Salonen, S. (Toim.) Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakoti ry.17-29.

THL, 2012. MARAK-opas. Koulutusopas MARAKista. Hakupäivä 8.11.2013, http://www.thl.fi/attachments/kasvunkumppanit/MARAK/Koulutusopas_Marakista_10_1_2012_3.doc.

THL, 2013a. Kasvun kumppanit - Lasten hyvinvointia rakentamassa. MARAK-moniammatillinen riskinarviointi. Hakupäivä 8.11.2013, http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/marak.

THL, 2013b. MARAK-diasarja. Hakupäivä 15.11.2013, http://www.thl.fi/attachments/kasvunkumppanit/MARAK/MARAK_koulutuspaketti.pdf

THL, 2013c. MARAK-parisuhdeväkivallan riskinarviointi. Hakupäivä 11.1.2014, https://vk.sosiaalikollega.fi/hankkeet/hyvinvointi-hakusessa/terveytta-lapista-2013-materiaalit/TL2013_Marak_Ewalds.pdf.

Traumaterapiakeskus, 2013. Oulun ensi- ja turvakoti ry. Hakupäivä 11.1.2014, <http://www.traumaterapiakeskus.com/18>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. uudistettu laitos. Vantaa. Hansaprint Oy.

Viola - väkivallasta vapaaksi ry, 2014. Annukka/AAP. Parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy? Hakupäivä 15.11.2014, <http://www.violary.fi/tag/parisuhdevakivalta/>.

Väestöliitto, 2013a. Väkivallan uhrit. Hakupäivä 11.1.2014, http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/vakivallan-uhrit/.

Väestöliitto, 2013b. Väkivallan yleisyys. Hakupäivä 12.1.2014, http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/vakivallan-yleisyys/.

Väestöliitto, 2014. Väkivallan yleisyys. Hakupäivä 30.9.2014, http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/vakivallan-yleisyys/

Väänänen, K. 2011. Miten selviytyä väkivallasta? Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.). Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy, 109-132.

LIITTEET

Liite 1: Perhe- ja läheisväkivallan suodatin- ja kartoituskysymykset (THL)

Liite 2: Riskinarvioinnin yhteenvetolomake (THL)

Liite 3: Suostumuslomake, MARAK-moniammatillinen riskinarvioinnin kokous (Oulu)

Liite 4: Suostumuslomake, MARAK-kyselylomakkeen tutkimuskäyttö

Liite 5: Saatekirje asiakkaille

Liite 6: Teemahaastattelurunko

SUODATINKYSYMYKSET
1. Onko Sinuun kohdistunut lähisuhteissasi* jossakin elämänvaiheessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?   ☐ Kyllä   ☐ Ei
2. Vaikuttaako kokemasi väkivalta edelleen hyvinvointiisi tai elämänhallintaasi?   ☐ Kyllä   ☐ Ei
3. Onko lähisuhteissasi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?   ☐ Kyllä   ☐ Ei
Jos kysymyksiin 2 tai 3 on vastattu kyllä, kysy seuraavat
KARTOITUSKYSYMYKSET
1. Millaista läheisväkivaltaa olet kokenut?   ☐ fyysistä väkivaltaa (esim. töniminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysisellä väkivallalla uhkailu)   ☐ henkistä väkivaltaa (esim. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkaisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai jollakin näistä tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen)   ☐ seksuaalista väkivaltaa (esim. raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, seksuaalinen halventaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen)   ☐ kaltoinkohtelua tai laiminlyöntiä (esim. lapsen, vanhuksen tai vammaisen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen, toisen ihmisen vahingoittaminen lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla)   ☐ taloudellista väkivaltaa (esim. itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai
2. Milloin olet viimeksi ollut kuvailemasi läheisväkivallan kohteena?   ☐ vuorokauden   ☐ viikon   ☐ kuukauden   ☐ vuoden sisällä   ☐ joskus aiemmin
3. Kuinka usein olet joutunut läheisväkivallan kohteeksi?   ☐ vain kerran   ☐ useita kertoja   ☐ toistuvasti   ☐ jatkuvasti
4. Kuka tai ketkä ovat harjoittaneet läheisväkivaltaa sinua kohtaan?
5. Onko tilanteissa ollut läsnä alaikäisiä lapsia, jotka altistuivat väkivallalle (näkivät, kuulivat, joutuivat osallisiksi, olivat mukana väkivaltatilanteissa tai olivat itse väkivallan kohteena)?   ☐ Kyllä   ☐ Ei

*) Lähisuhteella tarkoitetaan potilaan/asiakkaan perhe-, sukulaisuus- tai seurustelusuhteita tai muita näihin rinnastettavia erityisen läheisiä ihmissuhteita – ei kuitenkaan esim. työelämään tai tuttavapiiriin liittyviä suhteita.

RISKINARVIOINNIN YHTEENVETOLOMAKE

LIITE 2

Uhrin nimi:

Päivä:

Tunnistenumero:

Selitä asiakkaalle, että nämä kysymykset esitetään asiakkaan oman turvallisuuden vuoksi ja hänen suojelemisekseen. Merkitse x:lla, kun kysytty asia täyttyy. Käytä lomakkeella olevaa kommenttitilaa tarvittaessa, esim. jos tieto on peräisin jostain muualta kuin uhrilta.	Kyllä	Ei	Ei tietoa	Kommentteja
1. Onko käsiteltävästä väkivaltatapauksesta aiheutunut vammoja? (Mitä vammoja? Onko ensimmäinen kerta, kun tuli vammoja?)	☐	☐	☐	
2. Oletko erittäin peloissasi?	☐	☐	☐	
3. Mitä pelkät? Pelkäätkö uusia vammoja tai väkivaltaa? Kerro, mitä luulet (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi...) tekevän ja kenelle (mukaan lukien lapset)	☐	☐	☐	
4. Tunnetko olevasi eristyksissä perheestä/ystävistä, esim. yrittääkö (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi ...) estää sinua tapaamasta ystäviäsi/perhettäsi/lääkäreitä tai muita?	☐	☐	☐	
5. Oletko masentunut tai onko sinulla itsetuhoisia ajatuksia?	☐	☐	☐	
6. Oletko eronnut tai yrittänyt muuttaa erilleen (väkivallan tekijästä/tekijöistä) viimeisen vuoden aikana?	☐	☐	☐	
7. Onko teillä kiistaa yhteydenpidosta lapsiin?	☐	☐	☐	
8. Lähettääkö (...) jatkuvasti tekstiviestejä tai soittaa sinulle, ottaa yhteyttä sinuun tai seuraa, vainoaa tai ahdistelee sinua? (Kerro tarkemmin mitä ja uskotko, että hän tekee näin pelotellakseen tahallaan? Mieti, missä yhteyksissä ja millaista käyttäytyminen on)	☐	☐	☐	
9. Oletko raskaana tai oletko saanut lapsen lähiaikoina (viimeisten 18 kuukauden aikana)?	☐	☐	☐	
10. Tapahtuuko pahoinpitelyä useammin kuin aikaisemmin?	☐	☐	☐	
11. Onko väkivalta pahentumassa?	☐	☐	☐	
12. Yrittääkö (...) kontrolloida kaikkea mitä teet ja/tai onko hän erittäin mustasukkainen? (Ihmissuhteista, ketä tapaat; "kytätäänkö" sinua kotona ja määrääkö hän esimerkiksi mitä vaatteita sinun tulee pukea. Ota huomioon kunniaan liittyvä väkivalta ja täsmennä käyttäytyminen.)	☐	☐	☐	
13. Onko (...) koskaan käyttänyt asetta tai muita esineitä vahingoittaakseen sinua?	☐	☐	☐	
14. Onko (...) koskaan uhannut tappaa sinut tai jonkun muun (niin että uskot sen olevan totta)? Sinut ☐ Lapsen ☐ Jonkun muun ☐	☐	☐	☐	

15. Onko (...)koskaan yrittänyt kuristaa/tukahduttaa tai hukuttaa sinut?	☐	☐	☐	
16. Sanooko tai tekeekö (...) sellaisia seksuaalisväritteisiä asioita, jotka tuntuvat sinusta pahoilta tai jotka satuttavat sinua tai jotain toista fyysisesti? (Jos jotain muuta henkilöä, ketä?)	☐	☐	☐	
17. Onko kukaan toinen henkilö uhkaillut sinua tai pelkäätkö jotain toista henkilöä? (Jos kyllä, tarkenna kuka ja miksi? Ota huomioon laajennettu perhepiiri, jos kyse kunniaan liittyvästä väkivallasta.)	☐	☐	☐	
18. Tiedätkö, onko (...) satuttanut ketään toista? (Tarkenna ketä, mukaan lukien lapset, sisarukset tai vanhemmat sukulaiset. Pidä mielessäsi kunniaan liittyvä väkivalta.) Lapsia ☐ Muita perheen jäseniä ☐ Ex-puolisoa ☐ Muita, ketä ☐	☐	☐	☐	
19. Onko (...) koskaan kohdistanut väkivaltaa eläimiin tai perheen lemmikkieläimeen?	☐	☐	☐	
20. Onko taloudellisia seikkoja, joita pitäisi ottaa huomioon? Esimerkiksi, oletko taloudellisesti riippuvainen (...), oletko sinä tai onko hän menettänyt äskettäin työpaikan tai onko muita taloudellisia ongelmia?	☐	☐	☐	
21. Onko (...) ollut viimeisen vuoden aikana lääkkeiden, huumeiden, alkoholin tai mielenterveyden kanssa ongelmia, jotka haittaavat normaalia elämää? (Jos kyllä, tarkenna mitä?) Huumeet/lääkkeet ☐ Alkoholi ☐ Mielenterveys ☐	☐	☐	☐	
22. Onko (...) koskaan uhannut tehdä tai yrittänyt itsemurhaa?	☐	☐	☐	
23. Onko (...) koskaan rikkonut lähestymiskieltoa, matkustuskieltoa, valvotun koevapauden ehtoja tai lasten tapaamisesta määrättyä sopimusta? (Voi olla tarpeen arvioida myös, miten nämä ovat toteutuneet pahoinpitelijän ex-kumppanin suhteen.) Lähestymiskielto ☐ Matkustuskielto ☐ Valvottu koevapaus ☐ Lasten tapaamissopimus ☐ Muita ☐	☐	☐	☐	
24. Tiedätkö, onko (...) ollut koskaan ongelmia poliisin kanssa tai onko hänellä rikoshistoriaa? (Jos kyllä, kerro tarkemmin). Parisuhdeväkivalta ☐ Seksuaalinen väkivalta ☐ Muu väkivalta ☐ Muu ☐	☐	☐	☐	
Kyllä vastaukset yhteensä				
Ammattilaisen harkittavaksi: Onko muuta asiaan liittyvää tietoa (uhrilta saatua tai ammatillista), joka voi lisätä väkivallan riskiä? Mieti uhrin tilannetta, esimerkiksi fyysisen toimintakyvyn, päihteiden väärinkäytön, mielenterveyden, kulttuuristen tai kielellisten kieli esteiden ja "kunniaan" perustuvien käytäntöjen ja vähättelyn kannalta. Onko uhuri valmis sitoutumaan työskentelyyn? Mitkä ovat uhrin ensisijaisimmat tarpeet hänen turvallisuuden parantamiseksi ja mitä apua uhri itse toivoo? Pohdi pahoinpitelijän ammattia / harrastuksia – mahdollistavatko ne esim. aseisiin käsiksi pääsyn?				

1. Onko perusteltua viedä tämä tapaus MARAK:iin? Kyllä Ei

(kts.alla MARAK:n ohjaamisen kriteerit)

- Ammattilaisen arvio tilanteesta, oletko vakavasti huolissasi?
- 14 tai enemmän kyllä-vastauksia
- Poliisin tietoon tulleet perheväkivalta- kotihälytystehtävät viimeisen 12 kk aikana (3 kpl tai enemmän)

2. Arvioi kohdistuuko perheen lapsiin riskiä?

- **Kyllä** , onko lastensuojeluilmoitus tehty (LsL 25§)? **Kyllä** **Ei**
- **Ei** / **Ei lapsia**

3. Täytä tarvittavat suostumuslomakkeet ja toimita ne MARAK- yhteyshenkilölle

Nimi ja ammattinimike:

Virasto/ osasto:

Paikkakunta:

Puhelinnumero/ sähköpostiosoite:

Allekirjoitus ja päivämäärä:

Oulun kaupungin moniammatillinen työryhmä**MARAK-moniammatillinen riskinarvioinnin kokous****SUOSTUMUSLOMAKE**

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos ja Oulun kaupungin moniammatillinen työryhmä toteuttavat yhdessä kokeilua riskinarvioinnin menetelmistä. MARAK (moniammatillinen riskinarvioinnin) - kokouksen tavoitteena on arvioida parisuhdeväkivallan uusiutumisen riskiä ja parantaa väkivaltaa kokeneen turvallisuutta. Tapaukset ohjataan MARAK-kokoukseen kyselylomakkeella tehdyn arvioinnin pohjalta silloin, kun lomakkeella tehdyn arvion perusteella arvioidaan, että väkivallan uusiutumisen riski on korkea ja asiakkaan turvallisuuden parantamiseksi tarvitaan moniammatillisen työryhmän tukea. Kokouksissa arvioidaan asiakkaan tilannetta ja laaditaan suunnitelma hänen tilanteensa parantamiseksi sekä suunnitellaan ja sovitaan toimenpiteet, joihin ryhdytään. Mukana olevat tahot tallettavat tiedot tarpeellisin osin omiin asiakastietoihinsa. Asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisen kartoituksen vuoksi on tärkeää, että kokoukseen osallistuvat tahot voivat kertoa siellä heidän tiedossaan olevaa käyttökelpoista tietoa asiakkaan turvallisuuden parantamiseksi laadittavan suunnitelmaa varten. Suostumuksen antajalle kerrotaan kokouksessa sovituista jatkotoimista. Tietojen luovuttaminen edellyttää asiakkaan kirjallista suostumusta ja tietoja käsitellään luottamuksellisesti työryhmässä.

Suostun siihen, että kokouksessa läsnä olevat alla mainitut kunnan viralliset tahot ja järjestöt voivat luovuttaa minua ja huoltajuuttani koskevia riskinarviointityössä tarpeellisia asiakastietoja käytettäviksi MARAK-työryhmän riskinarviointityössä.

	Kyllä	Ei
Oulun poliisipiiri		
Terveysvirasto		
Rikosseuraamuslaitos		
Oulun mielenterveyspalvelut/A-klinikka		
Oulun ensi- ja turvakoti		

Rikosuhripäivystys		
Oulun sosiaalivirasto/lastensuojelu		
Evangelisluterilainen seurakunta		
Oulun mielenterveyspalvelut/ mielenterveystoimisto		
Oulun opetusvirasto		
Oulun mielenterveyspalvelut/ perheneuvola		
Nuorisoasiainkeskus		
Oulun sosiaalivirasto/vanhustyö		
Oulun sosiaalivirasto/ päivähoido		
Oulun sosiaalivirasto/ asumis- ja päivätoimintapalvelut		

Suostumuksen antaminen on vapaaehtoista. Tiedän, että voin peruuttaa tämän suostumuksen milloin tahansa ilmoittamalla siitä lomakkeen täyttäneelle taholle.

Henkilötunnus

Paikka

Päiväys

Suostumuksen antajan allekirjoitus

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Nimen selvennys

Nimen selvennys

SUOSTUMUSLOMAKE: MARAK-kyselylomakkeen tutkimuskäyttö

LIITE 4

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos arvioi moniammatillisen riskinarvioinninmenetelmän vaikuttavuutta. Suostun siihen, että lomakkeella antamiani tietoja voidaan käyttää Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella tehtävässä tutkimuksessa.

Näihin tietoihin yhdistetään rikosilmoitustietoja poliisin tietojärjestelmästä ja tukihenkilöltä saatuja tietoja turvallisuudesta. Kaikki yksittäisen vastaajan tunnistamiseen mahdollistavat tiedot hävitetään tutkimuksen päätyttyä 31.12.2017. Tutkimuksen tulokset julkaistaan siten, ettei yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa. Tutkija ei saa luovuttaa tietoja edelleen tai käyttää niitä muihin tarkoituksiin. Tutkimusaineisto tunnistamattomassa muodossa arkistoidaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen pääarkistoon. Lisätietoja tutkimuksesta antaa kehittämisspäällikkö Minna Piispa, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, puh. 029 524 7989.

Suostun siihen, että tietojani saa käyttää tutkimuskäyttöön.

Kyllä/Ei (alleviivaa vastaus)

Suostun, että yhteystietoni annetaan tutkijoille mahdollista haastattelua varten, missä kysytään kokemuksistani moniammatillisen riskinarviointityöryhmän työskentelystä.

Kyllä/Ei (alleviivaa vastaus)

Suostumuksen antaminen on vapaaehtoista. Tiedän, että voin peruuttaa tämän suostumuksen milloin tahansa ilmoittamalla asiasta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen.

Henkilötunnus

Paikka

Päiväys

Suostumuksen antajan allekirjoitus

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Nimen selvennys

Nimen selvennys

Hyvä vastaanottaja,

Olemme Oulun ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystieteiden yksikön sosionomiopiskelijoita, ja teemme opinnäytetyömme aiheesta "Naisasiakkaiden kokemuksia MARAK-työmenetelmästä Oulussa". Keräämme kokemustietoa siitä, minkälainen merkitys MARAK-prosessilla on ollut asiakkaan arkeen ja elämänlaatuun yleensä. Keskitymme haastattelussa kokemuksiin MARAK-prosessin aikana ja jälkeen, emme koettuun väkivaltaan. Teemme tutkimuksemme teemahaastatteluna eli keskustelunomaisesti, etukäteen mietittyjen teemojen ympärillä. Tutkimuksemme tavoitteena on tuoda esille asiakkaiden kokemuksia MARAK:sta työmenetelmänä ja mahdollisesti löytää kehittämiskohteita. Viime kädessä tutkimuksemme tavoite on antaa näkökulmia MARAK-työryhmälle, miten työryhmä voi auttaa asiakkaitaan entistä paremmin.

Etsimme haastateltaviksi MARAK-prosessissa mukana ollutta naispuolista asiakasta. Haastattelun ajankohta on maaliskoukokuussa 2014. Haastattelu tullaan järjestämään tilassa, jossa voimme taata keskustelun yksityisyyden ja minimoida häiriötekijät. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa n. 1 – 2 tuntia. Haastattelu nauhoitetaan, jotta voimme tutkijoina keskittyä itse keskusteluun. Haastattelu puretaan myöhemmin tekstimuotoon, mutta haastatteluaineistoa ei tule käsittelemään muut kuin me tutkijat. Lopullisessa tutkimuksessamme haastateltava ei ole tunnistettavissa.

Vastaamme mielellämme tutkimukseemme liittyviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin

Tanja Tuorila
040 5942 380
o1pata00@students.oamk.fi

Taina Kivari
040 5568 311
o1kita00@students.oamk.fi

✂ -----

Suostun siihen, että haastatteluani voidaan käyttää tutkimusaineistona Kivarin&Tuorilan opinnäytetyössä. Annan luvan myös haastatteluani tallennukseen.

_____
Paikka ja aika

_____
Allekirjoitus

_____
Nimen selvennys

VAIHE 1 (MARAK-PROSESSISSA): Miten prosessi käynnistyi ja millaisena uhri koki puheeksiottamisen. Kenen taholta kysely tehtiin: viranomainen/organisaatio/työntekijä, viranomaisten asenteet, mahdollinen henkilökunnan vaihtuvuus =

1. Ikä, sukupuoli, väkivallan kesto ennen (MARAK) asiakkuutta, milloin kysely tehti/ kenen toimesta/oliko kaikki osallistujatahot mukana? onko asiakassuhde päättynyt, jos on, milloin?
2. Puheeksioton kokeminen (mm.luontevuus)
3. Työntekijäpuolen motivoivuus
4. Osallistujatahojen asenteet (ja vaihtuvuus)
5. Mitä osallistujatahoja mukana (17 eri toimijaa valtion, kaupungin ja kolmannen sektorin toimialoilta: rikosseuraamuslaitos, Ensi- ja turvakoti, poliisi, rikosuhripäivystys, lastensuojelu, perheneuvola, päivähoito, oppilashuolto, seurakunta, avoterveydenhuolto, aikuissosiaalityö, mielenterveyspalvelut, A-klinikka, nuorisosiainkeskus, vanhustyö, sekä asumis- ja päivätoiminta

VAIHE 2 (MARAK-PROSESSISSA): Uhrin kokemus riskinarviontilomakkeen täytöstä. Prosessin oikea-aikaisuus ja eteneminen ajallisesti. Ymmärrys prosessin eri vaiheista, kokonaiskuvasta ja merkityksestä =

6. Kokemukset prosessista/MARAK-menetelmästä (mm. ajallisesti)
7. Prosessin oikea-aikaisuus
8. Prosessiin kulku ja sen tapahtumat eri vaiheissa (mm. opastus)
9. MARAK-prosessin kokonaiskuvan selkeys
10. Kokemus riskinarviontilomakkeen täytöstä

VAIHE 3 (MARAK-PROSESSISSA): Kokemukset tukihenkilötoiminnasta =

11. Tukihenkilö prosessissa
12. Mahdolliset kehittämisideat toimintaan

VAIHEET 4-5 (MARAK-PROSESSISSA): Tiedonkulun toimivuus ja riittävyys =

13. Vapaa sana yleisesti tiedonkulun toimivuudesta

VAIHEET 6-8 (MARAK-PROSESSISSA): Turvallisuuksuunnitelman vaikutukset arkeen, sekä oma vastuu suunnitelman toteutumisesta(6). Kokemukset avun saamisesta. Lasten ja/tai muiden läheisten huomioonottaminen. Väkivallan tekijän huomioonottaminen =

14. Kerrottiinko turvallisuuksuunnitelman tekemisestä riittävän hyvin? (VAIHE 6)
15. Koetko, että turvallisuudentunteesi on parantunut? (VAIHE 6)
16. Koetko, että avunsaanti on helpottunut? (6,7,8)
17. Koetko saaneesi lapsillesi apua ja tukea? (6,7,8)

YLEISIÄ KYSYMYKSIÄ: Yleiset kokemukset, mielipiteet ja ajatukset (hyödyt, haitat ym.) MARAK-työmenetelmästä =

18. Koitko saaneesi riittävästi tietoa rikosprosessista? (esim. konkreettinen tieto oikeusprosessin vaikutuksista, sen eri vaiheista ja niiden merkityksistä elämän eri tilanteisiin)?
19. Tuntuiko sinusta, että sinulta odotetaan paljon omaa aktiivisuutta avun hakemisessa?
20. Koetko saaneesi riittävästi henkistä apua/vertaistukea prosessin aikana?
21. Oliko henkilökunnan vaihtuvuutta/koitko sen ongelmalliseksi? (esim. ensi- ja turvakodilla)
22. Koetko saaneesi paremman mahdollisuuden irrottautua parisuhteesta tuettuna? Vai elätkö vielä tässä parisuhteessa?
23. Muiden palvelujen toimivuus (esimerkkejä..) –Ovatko ne olleet helposti saatavilla? Oletko kokenut saaneesi apua ja tukea palvelujen piiriin pääsemisessä?
24. Mitä mahdollista hyötyä MARAK-toiminnasta koet kohdallasi olleen?
25. Entä mahdollista haittaa?
26. Muita yleisiä kokemuksia, mielipiteitä, ajatuksia MARAK-toiminnasta?

Kuvio 1. MARAK-prosessi (THL, MARAK-diasarja. 2013, diat 12, 28, hakupäivä 15.11.2013.)